

BONDEFÖRETAGAREN PRO Agria

Lantbrukssällskapet informerar **1/2020** April 2020

Familjen Häggbloom

*Tre generationer som
vågar och vill satsa!*

sid 8

*Lantbrukssällskapets
rådgivare är kunniga
– bra folk att samarbeta med*

Corona kommer – är gården beredd?

Kontakta våra rådgivare för att diskutera vidare, vi hjälper!

sid 2

Den nya odlings- säsongen kommer,

trots undantags-tillståndet!
Dra nytta av WISU prognoser

sid 4

Uppföljning av kostnader

viktigare än någonsin! Kostnads-
barometer och arrendekostnader

sid 6 och 15

LEDARE

Då världen stannar och paniken infinner sej...
– trots det slår hungern till, flera gånger om dagen!

PÅ ETT PAR månader har världen – ja hela världen – gjort en jättevolt och en omfattande panikbromsning är verklighet. Nu sitter vi med darrande ben i världens största berg- och dalbana. Hur tänker Lantbrukssällskapets direktör i den här situationen?

Plötsligt försvinner brådskan vid mitt arbetsbord.....

Samtidigt bildas det en ny slags brådska, som man delvis kan kalla för panik. Saker och ting får en ny prioritetsordning; det som för ett par veckor sedan var det allra viktigaste ärendet att utreda har inte så stor betydelse numera. Nu vill och måste jag sätta all fokus på arbetet ute i fältet. Att garantera att personalen vet hur vi på Lantbrukssällskapet agerar i olika situationer och var vi hittar tilläggsinformation. Det blev dags att agera som ledare och sluta jonglera med tiotals olika bollar samtidigt.

Jag trodde att man inte kan stanna världen, men nu har det nästan gjorts! Må världen stanna, men åtminstone två saker bör hållas rullande så att vi överlever; hälsovården och vår matproduktion! Vi har hamstrat skåpen fulla av mat (och wc-papper), inte elektronik eller snabbmode. För det är rätt så enkelt då saker och ting ställs på sin spets; **VI BLIR HUNGRIGA FLERA GÅNGER OM DAGEN!** och vi är många generationer som aldrig har behövt tänka på eller uppleva vare sej hunger eller kris.

Under de senaste veckornas förberedelser inför den rådande situationen har jag till och med dykt ner i våra historieböcker – hur klarade Lantbrukssällskapet av motsvarande situationer förr? (och ja, jag vet att världen i början av 1900-talet såg annorlunda ut än idag, men nödens orsaker är lika oberoende av århundrade). Det kanske låter konstigt, men att förstå historien hjälper oss att förstå nuetför.....det är ju så, att just ur sådana här kris- och nödsituationer föddes rådgivningsorganisationerna! Genom våra rådgivares kompetens och råd har vi aktivt byggt upp och upprätthållit den österbottniska matproduktionen! Vi har överlevt krig, sjukdomar, nöd och hunger.

Vi har överlevt för vi har trott på vår egen kompetens, vår egen produktion, gjort som vi blivit lärda, ätit det som har erbjudits. Vi har överlevt!

Så gör vi på Lantbrukssällskapet även denna gång; följer givna direktiv och anvisningar, visar exempel, använder sunt bondförnuft, tar väl hand om varandra, tvättar våra händer och hostar rätt..... och litar starkt på våra utmärkta digitala verktyg, som hjälper oss att fortsätta med vår rådgivning till er producenter, precis som tidigare, men med hjälp av nya verktyg och metoder. Viktigast är att ni får rådgivning och hjälp av oss, oberoende av vilket verktyg vi använder!

Vi får alla ta den här krisen som en lärdom om hur viktigt det är att vi är självförsörjande på mat i Finland!

Självförsörjningen är viktig inom matproduktionen, likaså inom många andra produktionsinriktningar. Som bäst existerar det ingen import av råvaror eller underleverantörskomponenter från Asien. Det levereras varken viktiga läkemedelskomponenter eller nyaste mode.....

**Ta hand om varandra
– och tvätta händerna!**

MEIRA-PIA LOHILUOMA

Direktör för Lantbrukssällskapet
050-568 5515

LANTBRUKSSÄLLSKAPETS RÅDGIVNING FUNKERAR TROTS UNDANTAGSFÖRHÅLLANDEN!

VI VILL ATT DU SKA VETA ATT VÅRA RÅDGIVARE ALLTID ÄR TILLGÄNGLIGA!

Om vi inte av någon orsak kan genomföra rådgivningsbesök på gården så har vi full kapacitet att sköta rådgivningen digitalt!

Lantbrukssällskapet följer aktivt myndighetens rekommendationer för att hantera risker kring Corona.

Vi har tagit fram rekommendationer för våra resor, möten och externa kontakter. Målsättningen med dessa rekommendationer är att värna om både våra kunders och vår egen verksamhet.

Inom Lantbrukssällskapet gör vi allt vi kan för att förhindra en ökad smittspridning i Österbotten och därmed ställer vi in möten med många deltagare, det här för att minimera smittorisken för våra kunder. Dag för dag följer vi aktuella förändringar av myndigheters rekommendationer och anpassar vårt arbete därefter.

Vi uppmanar er alla att aktivt följa med myndigheternas information och agera enligt rekommendationer och anvisningar. I detta läge är det centrala att minimera infektionsrisken. Coronaviruset sprids inte via levande djur eller livsmedel, utan från människa till människa. Åtgärder för att begränsa virusets spridning riktar sig mot människor.

**Uppdaterad information hittar ni
via följande myndighetsidor;**

www.thl.fi

www.mela.fi

www.mtk.fi

www.ett.fi

www.slc.fi

Vi uppmanar er att informera Lantbrukssällskapets medarbetare inför vårt besök ifall ni har förkylningssymptom.

**Corona kommer
– är Gården beredd?
Ta kontakt med oss, vi hjälper!
044 420 9000**

I företagsverksamhet är det viktigt att kunna förtutse och hantera risker i olika situationer!

För att trygga verksamheten på din gård är det viktigt att identifiera riskerna och förbereda sig för dem. Fundera över om det finns några särskilda risker på din gård. Du kan förebygga vardagssäkerheten med enkla medel.

För lantbruksföretagaren är det viktigt att skapa beredskap att möta olika hot som riktar sig mot de egna familjemedlemmarna, anställda och samarbetspartners, byggnader, boskap, odlingar etc. Hot mot gårdens verksamhet är bl.a. exceptionella väderförhållanden, störningar i el- och vattenförsörjningen, avbrott i datatrafiken, brand, skadegörelse, skadedjur samt växt- och djursjukdomar.

Mera information om gårdens räddningsplan (åtgärder och anvisningar för att förebygga faror och risker samt hur man fungerar i olycks- och kris-situationer) hittar ni via www.pohjanmaanpelastuslaitos.fi/service/raddningsplaner

TIPSRUTA:

Vatten

- Hur får du vatten till djuren om vattnet stryps
→ Reservsystem ex. en brunn på gården, cistern.

El

- Gården bör ha en generator
→ Reservera bränsle för åtminstone 2 veckor
→ Provkör generatören med jämna mellanrum
→ Är den tillräckligt dimensionerad / har den tillräckligt med kapacitet?

Datasäkerhet och IT

- Gårdens datasystem är försedd med viruskydd
- Datafilerna säkerhetskopieras kontinuerligt
- Kontaktuppgifter till gårdens viktiga personer finns till pappers och är lättillgängliga.

Olyckor

- Lättillgängligt och uppdaterat medicinskåp och första-hjälputrustning

Vart förs djuren vid en krissituation?

Vem kan man ringa om det uppstår en olycka? Grannar, vänner, släkting?

INGEBORG NORDBERG

Mjölkgårdsrådgivare 050-527 4189

BONDEFÖRETAGAREN

Nr 1/2020 Årgång 20 April 2020
Informationstidning för lantbruksföretagare
ISSN 2323-3648 (print)
ISSN 2323-3656 (online)
Utgivare:
Österbottens Svenska Lantbrukssällskap,
Handelsplanaden 16 D, 65100 VASA

Tfn 010 839 2200,
Fax (06) 319 0201
www.lantbrukssallskapet.fi

Upplaga: 4 600
Chefredaktör: Meira-Pia Lohiluoma
Redaktion: Lantbrukssällskapets
marknadsföringsteam

Ombrytning: Kustmedia Ab Oy /ML
Tryckeri: I-print, 2020
Annonsförsäljning:
Lantbrukssällskapet
För närmare uppgifter om annonsering i Bondeföretagaren
fråga efter vårt mediekort.
Pärbild, foto: Lisbeth Bäck / Kustmedia Ab Oy

Vallsorter

Sortegenskaper hittas på www.boreal.fi och i Lukes Databas för forskningsresultat och diskuteras ofta vid odlingsplaneringen.

I **BÖRJAN** AV april besökte Boreals växtförädlare Merja Veteläinen och Mika Isolahti Österbotten. Ett stort antal jordbrukare hade samlats för att höra aktuellt inom växtförädling. Initiativet till föreläsningssdagen togs av Jan Källdman redan i våras vid Vallstart fältdagen. Växtförädlarna behandlade mångsidigt utmaningarna i dagens vallodling. Här svarar Mika Isolahti på några frågor vallodlarna ofta funderar på.

Vilka aspekter är skäl att ta i beaktande vid valet av vallfrösorter?

Odlingssäkerhet och skördens kvalitet vid utfodring är väsentliga. Odlingssäkerheten består av vinterhärdighet och avkastningsförmåga. Viktigast är första vallskörden, som har bäst utfodringskvalitet. Visst har även återväxtförmågan en allt större betydelse. I Boreals egna odlingstekniska försök har första skörden varit 40–45% av den totala skörden. Välj bara sorter, som är testade i officiella sortförsök i Finland. Det lönar sig, då väntar inga tråkiga överraskningar, till exempel i form av dålig övervintring.

Timotej utgör vanligen grunden i vallfröblandningarna. Vill du presentera några resultat från sortförsök med timotej?

På marknaden finns två olika typer av timotej, sorter med tidig axgång och utmärkt återväxtförmåga och senare sorter, som har högt d-värde och något lägre återväxtförmåga. Hos de tidiga sorterna är kvalitetsförändringen, mätt i d-värdes minskning, klart snabbare än hos de sena

sorterna. De tidiga sorterna passar till tre skördar, medan de senare sorterna kan skördas två eller tre gånger, utan större risk för betydande kvalitetsförsämringar.

Timotejsorternas skillnader kan användas för att förlänga skörde-fönstret, till exempel när skördearealen är stor i förhållande till skördekapaciteten. Genom att använda två vallfröblandningar, den ena baserad på en tidig timotej och den andra på en senare sort, får man en vecka längre skördetid utan betydande d-värdeändring.

Ditt inlägg i rörsvingeldebatten?

Mjölkkornas utfodring baserar sig idag i praktiken helt på ensilage. Nyckelfrågan blir då foderkvalitet, fodrets energiinnehåll. Ensilagets energiinnehåll är helt beroende av smältbarheten på fibern i cellväggarna.

Rörsvingelns utfodringskvalitet, baserad på energiinnehåll, är för de bästa sorterna på samma nivå som ängssvingel eller mycket nära i första och tredje skörd. I andra skörd har kvaliteten varit lägre än exempelvis ängssvingelns. I de officiella försöken har skillnaden i d-värde varit omkring 30 g / kg ts. Tack vare de kraftiga rötterna och den effektiva vattenupptagningen, är rörsvingelns tillväxt efter första skörd betydligt snabbare än andra vallväxters. Rörsvingeln får på det här sättet en konkurrensfördel i förhållande till andra vallarter. Den snabba tillväxten gör att rörsvingelns utveckling klart avviker från andra vallväxters. Ifall rörsvingelns andel är stor, skall andra skörden ske avsevärt tidigare än för andra vallar. Det här för att kvaliteten (d-värde) sjunker snabbare.

Det finns två typer av rörsvingelsorter, hård- och mjukbladiga. I de hårdbladiga sorternas blad finns rikligt med kisel, som sänker smakligheten mindre kisel. Smakligheten och smältbarheten för fibern i cellväggarna, är helt skilda saker. Hårdbladiga rörsvingelsorter passar inte till bete. Isolahti poängterar också sortskillnader i vinterhärdighet och kvalitet och lyfter fram de officiella sortförsökens betydelse.

Vad satsar Boreal på i växtförädlingsarbetet nu?

Att ta i bruk genomiska urval på spannmål för att nå högre skördar, bättre kvalitet och odlingsegenskaper (sjukdomsresistens och stråstyrka)

Att förbättra återväxten utan att pruta på vinterhärdigheten är målsättningen för vallväxterna. Att förbättra vinterhärdigheten är en utmaning med tanke på framtidens mycket varierande övervintringsförhållanden. Mycket arbete satsas på att förbättra kvaliteten på vallväxterna, exempelvis rörsvingelns andra skörd.

MARGARETA SLOTTE

Växtodlingsrådgivare
050-4127627

Ärter i växtföljden

Under de senaste odlings-säsongerna har det provats en hel del med ärter eller bondbönor som mellangröda i växtföljden i spannmålsodling. Intresset för bondbönan var till en början större än för ärter. På grund av att skördeförväntningarna inte har uppfyllts eller prusbildningen inte har levt upp till förväntningarna på bönor har bondbönearealen i Österbotten stagnerat eller t.o.m. gått ner.

DE TVÅ SENASTE två åren har däremot varit väldigt gynnsamma för ärter och deras areal har stigit i Österbotten. Sorterna har utvecklats och skördeförväntningarna börjar bli i klass med spannmålen alltså 4000 - 5000 kg / ha.

För att uppnå höga skördemängder bör man övervinna några utmaningar. För det första skall våren vara gynnsam så att man får så ärterna i början av maj. Sen är det viktigt att så ärterna på icke mullrika marker om man vill skörda dem jämnt mogna och under bra förhållanden på hösten. Växtskyddet är bra att göra som förebyggande åren innan men det finns ogräsbekämpningsmedel som går att spruta i ärter. Kvickroten och flyghavren går även den att bekämpa med bekämpningsmedel. Tyvärr finns

det inget medel mot liggsäd, så kvävegödslingen skall vara väldigt sparsam.

Ett bra ärtår kan man räkna med att de producerar 40 - 50 kg kväve per hektar till följande säsong. Detta gör att man kan dra ner på gödseln året efter. Dessutom får man en bättre struktur i marken med ett annat rotsystem än spannmålen.

Efterfrågan på inhemska proteingrödor har varit stor inom foderindustrin. Den vill ersätta soja med inhemska ärter. Priset på ärter har legat på 180 - 200 euro per ton i kontraktsodling av ärter. Dessutom är stödet för proteingrödor i dagens stödssystem 100 euro mera per ha jämfört med spannmålen.

Den som vill veta mera om ärtodling kan kolla VYR:s hemsida:
www.vyr.fi/document/1/880/bcb18d0/huonee_

RICKARD REX

Växtodlingsrådgivare
040-515 0285

Landsbygdskanslierna i Österbotten informerar

Alla landsbygdskanslier i Österbotten har stängt sina dörrar för att minska spridningen av coronaviruset. Ta kontakt med ditt landsbygdskansli via e-post eller telefon. Alla besök bokas på förhand.

Ansökningar som skall lämnas in på papper tex. vid generationsväxlingar och stödrättighetsöverföringar kan skickas på post eller e-post.

På grund av det rådande läget uppmanar vi alla att sköta sina ärenden i god tid innan sista inlämningsdag.

Pedersöre kommun | Vörå Kommun | Korsholms Kommun | Kust-Österbottens samkommun

VÄXTSKYDDSBOKEN 2020

Beställ årets uppdaterade Växtskydd för åkergrödor 2020 av din växtodlingsrådgivare eller från vårt kontor, 010-839 2200 eller carina.ahlnas@lantbrukssallskapet.fi

I den finns alla firmors preparat för alla odlingsväxter (även jämförande ha-kostnad per produkt!)

Pris: 32 € (inkl 10 % moms), porto tillkommer. Utkommer nu på våren 2020.

Vetenskap till **VETSKAP**

GRATIS 2020!
Transport 17.3-9.6 av jordprov från de lantbruksaffärer vi samarbetar med!
Se lista på www.hortilab.fi

Hortilab AB OY
Oy Hortilab Ab, Vasavägen 41, 64200 NÄRPES
© 06-347 4250 • hortilab@hortilab.fi • www.hortilab.fi

Årets sockerbetsodlare

Hoijar är ett välbekant namn i österbottniska sockerbetskretsar sedan länge. Redan före millennieskiftet skötte Hoijar&Paro Trans transport och renslastning av sockerbeter.

DEN FÖRSTA RENSLASTAREN byggde och konstruerade de själva och många ton renslastade betor har rullat via den, mycket tidigare än det blev krav på renslastning. Först år 2018 blev det krav på att alla betor som levereras till fabriken i Säkylä skall renslastas.

Hoijar började också själv odla sockerbeter 1995 och vartefter har arealen ökat och den egna arealen uppgår nu till ca 100 ha. Även den areal som upptas på entreprenad har ökat. Därför skaffades den sexradiga upptagaren för ett par säsonger sedan och till kommande säsong blir det närmare 300 ha som skall skördas. Även såmaskinen har modifierats och den sår nu tolv rader i gången, både egna och också andras betfält. En kamerastyrd ogräshacka köptes senaste säsong och alla dessa satsningar har kunnat göras dels

tack vare den allt större areal, som nu på entreprenad sås, ogräshackas och tas upp.

På bilden står Martin och Christian Hoijar framför den 12-radiga ogräshackan med kamerastyrning. Den införskaffades senaste säsong och tack vare den mekaniska ogräsbekämpning den utför kan de minska på den kemiska ogräsbekämpningen.

Under båt kryssningen för sockerbetsodlare den 6 mars premierades årets sockerbetsodlare 2020. Utmärkelsen gick denna gång till... – jo just precis – Christian och Martin Hoijar från Helsingby i Korsholm.

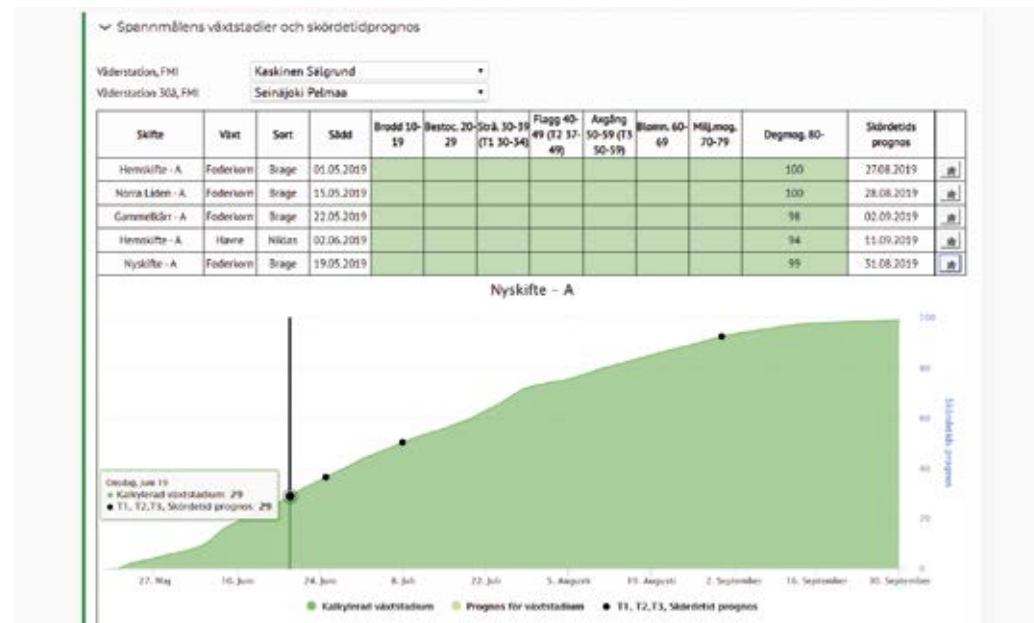
Varför går då utmärkelsen årets betodlare 2020 till Hoijar? I motiveringen säger Sucros Ab att skördarna varit goda (fjölårets medelskörd översteg 50 ton rena betor /ha), att Hoijar positivt påverkat branschens utveckling samt att de länge och ut hålligt varit med i sockerbranschen. Det håller vi helt med om. Vi gratulerar hjärtligt till utmärkelsen!

JAN-ERIK BACK

Kundservicechef
050-441 7511

Dra nytta av Wisus prognoser vid sommarens växtskyddsåtgärder!

På gårdens startsida i MMWisu hittas grafer som beskriver beståndens utveckling på gårdens spannmålsskiften.

Prognos för spannmålens växtstadier och skördetidpunkt i MMWisu är ett verktyg som kan hjälpa jordbrukarna med sina växtskyddsbeslut. Kostnadseffektivitet och minskad miljöbelastning står i fokus eftersom prognosen hjälper till att rikta växtskyddsåtgärderna till optimal tidpunkt

PROGNOSEN FÖLJER UPP utvecklingen på gårdens åkrar utgående från Meteorologiska institutets öppna väderstatistik och ger en grafisk överblick av utvecklingen. Prognosen kalkylerar också fram nästa viktiga utvecklingsstadium hos

beståndet samt även beräknad skördetidpunkt. Prognosen fungerar för korn, havre och vete. Till prognosen hör också ett verktyg för uppföljning av D-värde på fodervallarna som också baserar sig på kostnadsfri väderdata. För den riktigt hugade finns som betaltjänst WisuPrognosen, som ger alarm om sjukdomar i korn och vete utgående från exakt väderdata enligt gårdens koordinater. På samma sätt finns också en mera exakt D-värdesprognos att köpa som tillägg till MMWisu.

Prognosen är bra underlag vid planeringen av växtskyddet. Tack vare prognosen kan man exempelvis enklare bestämma om man ska genomföra växtskyddsåtgärder före eller efter en kommande väderperiod med olämpliga besprutningsförhållanden eller en inplanerad resa. Preparaten används såklart mest

kostnadseffektivt om de körs vid optimal tidpunkt. Att onödig miljöbelastning kan undvikas är också positivt.

Vi rådgivare kan göra prognoser för alla de gårdar som gör sin odlingsplanering via oss bara vi känner till skiftenas bakgrundsinformation. Genom att beställa växtskyddsrådgivning av oss med Råd2020-pengar kan vi tillsammans fundera på både ett och annat i växtskyddsväg. Här kan prognosen vara ett möjligt verktyg som stöd exempelvis vid fältbesök tillsammans med er jordbrukare. Allt för att underlätta ert växtskyddsarbete!

MAGNUS LÅNGSKOG

Växtodlingsrådgivare
mobil 050-551 1693

PRO Agria

Vetenskap till VETSKAP

KOM IHÅG!
Vart femte spårämnespaket (Cu, Mn, Zn) gratis i april-maj!

Hortilab AB OY
Oy Hortilab Ab, Vasavägen 41, 64200 NÄRPES
06-347 4250 • hortilab@hortilab.fi • www.hortilab.fi

ANALYSERA DITT FODER OAVSETT ÅRSTID

Våren närmar sig med stormsteg och rätt snart är det åter dags att ta första ensilageskörd. Om än foderanalyseringen är mest aktuell efter avslutad skördesäsong kan du ta foderprov när som helst under året. Utöver foderprov rekommenderas att ta skördetidsprov från växande vall, allt för att säkerställa rätt skördetidpunkt. Samtidigt som vallen är slåttad kan du enkelt ta råvaruprov och skicka in för analysering. Med analysresultatet kan du tidigare planera användningen av ensilaget. Analysresultatet från råvaruprov ger svar på ensilaget D-värde, råprotein, NDF, fodervärden och torrsbstanshalt. Vill du inte ta prov själv kan vi husdjursrådgivare göra det åt dig, oavsett prov och årstid. Detta går enkelt via råd 2020.

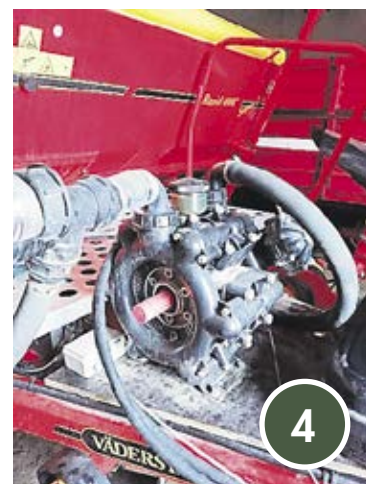

SPRUTTESTER 2020

25.5, 26.5, 29.6	Närpes	Carina Ahlnäs, 010-8392 200
27.5, 28.5, 30.6, 1.7	Lappfjärd	Anne 040-1843 200 eller Stefan 0400-266 682
28.5, 29.5	Kvevlax	Carina Ahlnäs, 010-8392 200
1.6	Taklax	Carina Ahlnäs, 010-8392 200
1.6	Pensala	Tom Renlund, 050-3423 035
2.6, 3.6, 24.6	Vörå	Göran Boström, 050-5689 558
3.6	Övermark	Mats Storgård, 050-5275 856
4.6	Petalax	Rolf Syrén, 0400-369 224
4.6	Nykarleby	Carina Ahlnäs, 010-8392 200
5.6	Nedervetil	Carina Ahlnäs, 010-8392 200
8.6, 23.6	Solf	Jonathan Asplund, 050-3245 170
8.6	Jeppo	Carina Ahlnäs, 010-8392 200
10.6	Esse	Carina Ahlnäs, 010-8392 200
11.6	Kuni/Vassor	Carina Ahlnäs, 010-8392 200
15.6	Pörtom	Carina Ahlnäs, 010-8392 200
15.6	Terjärv	Carina Ahlnäs, 010-8392 200
16.6	Malax	Jonas Fogde, 050-3054 963
16.6	Karleby Såka	Carina Ahlnäs, 010-8392 200
17.6	Kimo	Carina Ahlnäs, 010-8392 200
17.6	Purmo	Carina Ahlnäs, 010-8392 200
23.6	Kronoby	Carina Ahlnäs, 010-8392 200

Modifierade maskiner

för att sprida flytande gödselmedel i eko-odlingen

Eko-odling har bedrivits sedan mitten av 1990-talet hos Norrholms i Yttermark. På gården odlas utsäde; spannmål, vallfrö, baljväxter och även potatis. I takt med att arealen ökat har också kraven på en effektiv maskinkedja höjts.

STARTEN FÖR ODLINGSVÄXTERNA är mycket viktig, speciellt inom ekologisk produktion. Det ledde till att John och hans far Hans började fundera på hur de bäst kunde säkerställa en bra start för växterna. Många nya gödningsalternativ har de senaste åren dykt upp på ekomarknaden, både fasta och flytande. John gick in för flytande gödsel. En direktsåningsmaskin modifierades: i den befintliga gödselbehållaren för granulerad gödsel placerades en specialbeställd gödselbehållare (blåsa) (1), som helt fylld rymmer ca 2 m³ gödsel. Den flytande gödseln fylls på från en separat tankvagn via ett grovt påfyllningsrör (2). Gödseln placeras via en specialbeställd fördelningsbom direkt i varje sårad (3).

Fördelningspumpen är en 6-membranspump (4) till en växtskyddsspruta, och den drivs steglöst med en hydraulisk eldriven pump. Hittills har doseringen skett manuellt via en fördelningsventil, som också kunde styras automatiskt. "Det har sina fördelar då man själv kan

justera gödselgivan på fältet då t.ex. jordart och multhalt växlar" säger John.

Till kommande år har John skaffat en småfrölåda, som ännu skall monteras bak på nuvarande ekipage.

Åtgången på gödsel är rätt stor, (1-1,5 ha per påfyllning) vilket innebär att det bör finnas tillräckligt med lagringsutrymme på gården för den flytande gödseln. För det ändamålet har Norrholms skaffat två stycken Flexibehållare (5), den ena rymmer 100 m³ och den andra 50 m³. De ligger på bar backe året om, sommar som vinter eftersom både behållarnas material och innehåll tillåter det. Påfyllning i fält görs från en tankvagn på släp (6).

För gödsling av vallar finns på gården ett 9 m:s myllningsaggregat med tallriksredskap (7) som har ca 4 m³:s tank. "Bärigheten kan vara en utmaning vid gödsling av vallarna tidigt på våren, eftersom den flytande gödseln väger ca 1400 kg/m³" säger John, "men det gäller att försöka gödsla vid rätt tidpunkt." "Hittills har vi varit mycket nöjda med konceptet" summerar John, "men vi får förstås nya erfarenheter hela tiden".

På youtube kan du närmare stifta bekantskap med verksamheten på Westerstu Farm. Skriv in westerstu john så hittar du ett och annat intressant.

JAN-ERIK BACK

Kundservicechef
050-441 7511

VIRUS KAN KOMMA, ÄR DU BEREDD?

Virus har varit på tapeten hela vårvintern då Corona-viruset har spritt sig över världen. Men även växter kan drabbas av olika virus, dessa osynliga fiender, och i växthus kan angreppen bli mycket dyra och besvärliga att få bort.

Redan några årtionden sedan gjorde pepinomosavirus sitt första besök i österbottniska tomatväxthus och i dagens läge ser det ut att den har lämnat kvar och visar upp sig nu och då. Genom åren har det hittats olika virus som angriper gurkor med ödesdigra resultat. Det nyaste viruset är Tomato Brown Rugose Fruit Virus (ToBRFV), som angriper tomater och paprikor.

Virussjukdomar blir alltid kostsamma då ingen annan behandling mot dem finns

än sanering av växthuset. Symptom kan variera, men är för det mesta kraftig kvalitetsnedsänkande och vissa virus kan även döda plantor. Därför är det enklaste sättet att hålla virus utanför, genom bra hygienåtgärder som gäller samtliga som vistas i anläggningen. Det lönar sig att tänka genom allt som görs och risker med olika saker, din rådgivare kan säkert hjälpa med det arbetet.

För att underlätta och komma igång så finns här en kort genomgång:

- Alla tvättar sina händer med varmt vatten och tvål före man går in i växthuset. Man ska komma ihåg att enbart alkoholhaltiga desinficeringsmedel dödar inte virus utan en noggrann tvätt krävs före

- Det är strängt förbjudet att ta med sig färska grönsaker till odlingen
- Hobbyväxter ska inte odlas i växthusanläggningen. Frön med okänt ursprung är enorm risk.
- Alla besökare ska använda skyddskläder, detta gäller även montörer och entreprenörer. Om möjligt ha ett skilt omklädningsutrymme för besökare där de kan byta skyddskläder och lämna yttre kläder
- Inga mobiltelefoner, kameror eller mp3-spelare tas in i växthus av besökare eller anställda
- Desinficeringsmattor finns vid ingångar och de fylls regelbundet, minst en gång per vecka. Det finns även ett schema vem sköter mattorna. Desinficeringsmattor för pumpkärnor som används

vid avhämtning av produkter rekommenderas

- Plocka endast i lådor som är avsedda för ändamålet. Lådor används inte för bladning!
- Tänk genom riskerna med direktförsäljning. Använd engångslådor eller tvätta plastlådor noggrant

Kolla även ÖSP:s nya hygienbroschyr, där finns mera tips. En österbottnisk handlingsplan för ToBRFV är på kommande inom närmaste tiden.

KAISA HAGA

Trädgårdsrådgivare, 050-9115920

Utmaningar och lösningar vid betesgång för mjölkkor

Väl känt är att det är bra för korna att vara ute på bete, att det på många vis främjar deras hälsa och välbefinnande. Flera lösningar finns där korna tillfälligt släpps ut eller har fri tillgång till utevistelse dygnet runt.

I FINLAND HAR det flesta ett så kallat rastbete, där korna har tillgång till en viss mängd betesvall och utöver det någon form av tilläggsutfodring eller utfodring inne i ladugården. Även rastområden med grus- eller betongunderlag används. Uteslutande produktionsbete är mindre vanligt.

Betesgång för mjölkkor är att rekommendera om än det kan förorsaka en del utmaningar, som till exempel värmestress, och lägre mjölkproduktion. Lösning finns på de flesta svårigheter ifall man aktivt går in för att bete ska vara en del av produktionen.

En fördel är att korna själva skördar sitt foder. Utmaningen är kons intag av mängden torrsustans. Som exempel åter kon vanligtvis 75-100 gram ts/min, vilket betyder 4,5-6 kilo ts/h. Jämför man det med bete är intaget 15-30 gram ts/min,

1-2- kg ts/h. Intaget är alltså märkbart långsammare. Tiden till vila blir därmed kortare och ett mindre intag är en stor risk för kon. Därför sätts höga krav på mängd och kvalitet på ett renodlat produktionsbete. En lösning är att försäkra sig om att betesvallen har bra avkastning och tillväxt, kilo ts/ko och dag. Längden på betesvallen behöver vara minst 12-14 cm och åt högproducerande erbjuder man endast bete av hög kvalitet. Utnyttjandegraden av bete är ofta lågt, därför kan man fortsätta att beta djurgrupper som inte kräver lika bra bete efter att högproducerande kor betat på området. Putsning av bete, likaså uppsikt av återväxten är viktiga åtgärder.

En annan utmaning är variationen i tillväxt på betesvallar från år till år och återväxten under betesperioden. Vallen har betydligt högre tillväxt under försommaren än i slutet av säsongen. Lösningar kan vara att skörda betesvallen i rundbalar ifall tillväxten överskrider kornas intag eller att utfodra med rundbalar av hög kvalitet när tillväxten på bete är dålig. Rekommendationen är att första betesrotationen är två veckor och likaså den andra, tredje rotationen tre veckor och resterande 4-5 veckor. Om möjligt ska man säkra en hög kvalitet och mängd åt kor i början av laktationen. Kor i slutet

av laktationen och lågproducerande djur kan äta mer betesvall fastän kvaliteten inte är bästa möjliga.

Nertrampning av vallen och stora besättningar är två andra utmaningar. Skadade betesvallar återhämtar sig bra bara de får vila. Vid mycket regn får korna spendera mer tid och utfodras i ladugården. När besättningsstorleken ökar behövs större betesarealer, vilket ofrånkomligt leder till längre avstånd mellan ladugården och betesmarken. Det tar tid att förflytta djuren och vid robotmjölkning blir långa avstånd en utmaning. Kons motivation att gå långt kan vara låg.

Betesgång och automatmjölkning

I denna undersökning utgick man från ett alternativ med 24 timmars bete och ett annat alternativ deltidsbete, 8,5-12 timmars bete. Frageställningar i samband med försöket var om avståndet mellan ladugården och betet inverkar, behövs ensilage i ladugården hur mycket och behövs dricksvatten ute på betet.

Det svenska försöket visar att ett kortare avstånd ger högre produktion och tätare mjölkningsfrekvens, dessutom längre utevistelse och längre betestid än om avståndet till betet är längre. Det kortare avståndet

till bete i försöket var 50 meter, det längsta var 260 meter. En annan frågeställning var behövs tilläggsutfodring och i sådant fall hur mycket. En grupp fick fri tillgång på ensilage vid sidan av bete, medan andra gruppen fick en begränsad mängd ensilage på 3 kilo torrsustans och därtill bete. Inga skillnader observerades i mjölkproduktion, mjölkningsfrekvens, utevistelse eller i antal kor att hämta. Det som behöver noteras är att det i undersökningen inte var brist på bete och att betesvallen och ensilaget hade samma energinnehåll.

Tredje frågeställningen var om det räcker med dricksvatten inne eller behöver det finnas både på bete och inne. Är det så att intaget av vatten minskar och därmed produktionen ifall det endast finns tillgängligt i ladugården. Söker sig korna tillräckligt ofta in för att mjölkas ifall vatten finns tillgängligt också på bete. I försöket framkom att det på generell nivå inte fanns skillnader i vattenintag eller i mjölkningsfrekvens mellan grupperna. Med ett längre avstånd kan resultatet se annorlunda ut.

Slutsatser i försöket med 24 timmars bete är att mera mjölk uppnås ifall betet är nära ladugården. Fri tillgång på ensilage är inte nödvändigt ifall betesvallen är tillräcklig och av hög kvalitet. Med de avstånd som förekom i försöket kan man ge vat-

ten endast i ladugården eller så både i ladugården och på betet.

I andra försöket med deltidsbete, 8,5-12 timmar var några slutsatser att betestiden och utevistelsen var längst vid bete 4,5 timme på morgonen och 4 timmar sen eftermiddag/tidig kväll. En annan slutsats var att ett produktionsbete med deltidsbete kan ge lika bra avkastning som vid en full giva ensilage och rastbete. Deltidsbete är en god idé för högproducerande kor då man kan säkerställa att djuren får i sig foder i ladugården vissa delar av dygnet, samtidigt som de nyttjar det billiga fodret ute på bete andra delar av dygnet.

Denna artikel utgår ifrån Eva Spörndlyns föreläsning om högproducerande kor och bete och automatisk mjölkning och bete på Valios lösdriftsseminarium i Tammerfors 11.2.2020.

TANJA GAMMELGÅRD

Mjölkgårdsrådgivare
050-412 2168

Kvalitetssystemen

KÖPARNAS KRAV PÅ kvalitetssystem ökar och odlarens valfrihet av vilket kvalitetssystem som tas i bruk begränsas av vad köparen kräver. S och K gruppen har hittills godkänt alla. Lidl har krävt IP eller Global Gap. Lidl har preciserat sina krav och kommer framöver att kräva IP Sigill + IP Arbetsvillkor eller Global GAP + Grasp (arbetsvillkor). Standarden Kvalitetsgård är förmånligast och anpassat för finska förhållanden. Global Gap är internationellt känt kvalitetssystem, omfattande men börjar bli ett krav för export.

Vem behöver kvalitetssystem

1. Användare av hjärtbladsmärket. Odlare som odlar och förpackar sina produkter med Inhemska Trädgårds Produkter r.f.'s hjärtbladsmärke.
2. Odlare som levererar till ett packeri som är märkesanvändare och säljer produkterna med hjärtbladsmärket.
3. Köparen kräver ett visst kvalitetssystem, oberoende om hjärtbladsmärket används.

Kvalitetsgård

Administreras av Inhemska Trädgårdsprodukter r.f. Kvalitetsgårds auditerings kriterierna kommer att uppdateras under år 2020. Uppdateringen grundar sig på feedback

från handeln, livsmedelsverket och auditerarna samt förändringar i lagstiftningen.

De frivilliga kriterier som funnits tidigare slopas förutom ett par stycken som blir obligatoriska. Auditeringskriterierna grundar sig långt på finska lagstiftning.

I kvalitetsgård ingår kontrollpunkter inom följande områden:

1. Odlingsplats, lager, hanteringsutrymmen, anordningar, maskiner och utrustning.
2. Odling, anteckningar över odlingsåtgärder.
3. Åtgärder efter skörd och försäljning.
4. Energianvändning och miljökonsekvenser.
5. Arbetskraft och säkerhet.

I den uppdaterade versionen kommer att finnas ca. 60 kontrollpunkter. Auditering sker vart fjärde år och efter 2 år göres en självutvärdering. Auditerarna skolas och godkänns av Inhemska Trädgårdsprodukter r.f. Under år 2019 gjordes 128 auditeringar och under åren 2015 – 2019 har det utförts 736 auditeringar.

IP Certifiering

Finns i olika nivåer. Grundnivå riktar in sig på livsmedelssäkerhet. Ca. 40 kontrollpunkter. Sigillnivå = grundnivå + miljöansvar. Över 100 kontrollpunkter på sigillnivå. Som tilläggsmoduler finns IP ar-

betsvillkor och IP klimat. Revision utföres vartannat år av ackrediterat certifieringsbolag och egenrevision varje år. Lite över 300 odlare har IP certifikat. Administreras i Finland av Puutarhaliitto (Trädgårdsförbundet) Upphovsrätten tillhör Sigill Kvalitetssystem AB, Sverige.

Global Gap

Global Gap = Global Good Agricultural Practices. Beaktar inte nationell lagstiftning utan är uppbyggd för att passa även i länder där det inte finns någon lagstiftning som berör livsmedelsproduktion. Därav många kontrollpunkter som i många länder är lagstadgade och självklara. Om det egna landet har en lagstiftning som ställer högre krav än Global Gap standarden skall den följas. Över 200 kontrollpunkter. Gårdsrevision årligen av ackrediterat certifieringsbolag samt egenrevision årligen. Avtal om Global Gap certifikat kan man ingå som enskild odlare eller som grupp under ett gemensamt bolag som har laglig rätt att företräda och marknadsföra produkterna. Över 200 000 producenter har Global Gap certifikat i över 135 länder.

STEFAN NORDMAN

Potatisrådgivare
0400-266 682

Hur blir man märkesanvändare

1. Skriftlig ansökan till Styrelsen för Inhemska Trädgårdsprodukter rf.
2. Godkänd auditering / certifiering.
3. Erläggande av marknadsföringsavgift.

Märkesanvändare

1. Odlare som förpackar egna produkter.
- Odlaren auditerad / certifierad
2. Odlare som förpackar egna och andra odlares produkter.
- Behöver också packeriauditering / certifiering.
- Samtliga odlare som levererar auditerade / certifierade.
3. Packeri
- Packeriauditering / certifiering
- Samtliga odlare som levererar auditerade / certifierade.

Det finns ca. 400 godkända märkesanvändare.

De som har rätt att använda märket hittar man på <https://www.kasvikset.fi/laatuajestemat/auditoidut-jasertifioitut-yrietykset>

Inte tillåten användning av hjärtbladsmärket av torghandlare

1. Lådan har återanvänts för en annan produkt och av annan producent än den som står märkt på lådan.
2. Endast firman som står stämplad på lådan får sätta produkter i den.
3. Livsmedelsverket kunde inte direkt svara på om det av hygieniska skäl ens är tillåtet att återanvända engångs livsmedelsemballage.

VÄXADAGARNA mjölk och kött 2020

I slutet av januari ordnade Växa Sverige igen två intensiva dagar i Umeå inom mjölk- och nötköttproduktion. Från Österbotten deltog en grupp på 11 personer med bland annat mjölk- och nötköttproducenter, totalt deltog ca 300 personer. Temat för dessa dagar i år var djurhälsa, hållbart lantbruk och hållbar nötköttproduktion.

Hur bemöta en kritiker

Som vi vet har aktivister som är emot djurhållning blivit vardag för den svenska lantbrukaren. Krishanteraren och medieträneren Jeanette Fors-André föreläste om hur jordbrukaren skall bemöta djurrättsaktivister och även journalister. Hennes budskap är: säg det viktigaste först - ta kontrollen över intervjun, konstatera fakta - gå inte in i försvarställning. Har du inte koll på fakta, svara inte utan skaffa först information. Fakta är viktigt eftersom det snabbt sprids fel information på sociala medier.

Långsiktig hållbar ekonomi

Jonas Nilsson, affärsrådgivare på LRF konsult Ab föreläste om hållbar ekonomi. Delaktiga medarbetare skapar lönsamhet och god lönsamhet ger företaget stolthet. Våga därför visa ekonomin och nyckeltals ekonomiska påverkan åt dina medarbetare.

Gör upp en känslighetsanalys och ha kostnadsfokus (egna fältmaskiner vs. entreprenad, investering/djurplats osv). Gör upp en långsiktig investeringsplan och bilda ett Gårdsråd - team på flera experter som träffas 3 - 4 ggr/år.

Cow Signals – Happy cows, happy farmers, happy planet!

Bert van Niejenhuis, veterinär och tränare av CowSignals, föreläste om

**Cow signals
– Happy cows,
happy farmers,
happy planet**

hur man får en hållbarare ko. Se på kon, den ger signaler åt skötaren – en ko ljugar aldrig!

En ko behöver foder, vatten, ljus, luft, vila och utrymme. Finns detta till förfogande och i tillräcklig mängd ger det en hållbar och frisk ko. Två veckor före och två veckor efter kalvning är den viktigast tidpunkten för kon, fungerar allt då blir också laktationsperioden lyckad.

En mjölkko behöver tillräckligt med utrymme vid foderbordet, idag rekommenderas ca. 70 cm per ko. För att producera en liter mjölk behöver kon 4 – 5 liter vatten, vattenflödet bör vara ca. 20 liter per minut.

Ljusstyrkan bör vara minst 200 lux 16 h/dag för en mjölkande ko och hon behöver frisk luft, man brukar säga att luftkvaliteten i stallen skall vara lika bra som uteluften.

Varje ko skall ha tillgång till ett liggbås och båset skall vara utformat så att kon kan lägga och resa sig utan hinder. Båset skall dessutom vara tillräckligt mjukt för kon.

Lyckas vi få två laktationer till per ko ger det 30 % mindre metan. Detta tack vare lägre rekrytering och att fodereffektiviteten är bättre hos äldre kor.

Vill du få kollat dessa saker i din ladugård kan husdjursrådgivarna göra en så kallad kocheck, ta kontakt med oss så berättar vi mera om tjänsten.

Summerat

Summerat från dagarna i Umeå är att hållbarhet, ekonomi och djurvälstånd är något som prioriteras högt av konsumenten. Ta reda på var du ligger i produktionskostnader per producerad enhet och ha koll på fakta när konsumenten frågar.

**MAGNUS
BLÄSSAR**

Mjölkgårdsrådgivare
050-432 3970

Analysera kostnaderna på mjölkgården Kostnadsbarometern

Kostnadsbarometern berättar vilka rörliga kostnader mjölkgården har per såld liter mjölk eller per ko. Uppgifterna baserar sig på kostnaderna i skattebokföringen och man kan göra analyser varje år.

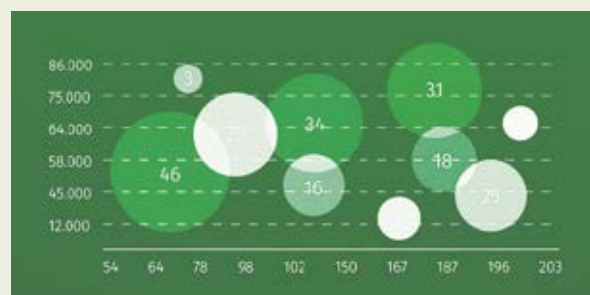
MJÖLKFÖRETAGAREN KAN INVERKA på mjölkpriset genom att producera mjölk av E-klass med höga halter. En annan möjlighet är att ge mjölken ett mervärde genom att förädla den innan försäljning. Bland gårdarna finns det stora variationer i produktionskostnaderna. De uppstår genom de beslut som görs och varje företagare kan påverka sina egna kostnader. Kostnadsbarometern visar hur kostnaderna fördelar sig på den egna gården och man kan även jämföra dem med andra gårdars resultat.

skattebokföringen. Efter det visar programmet hur kostnaderna fördelar sig per såld liter mjölk eller per ko. Om bokföringen är gjord med WebWakka-programmet kan man hämta uppgifterna automatiskt. I kostnadsbarometern ser man också kostnaderna för jämförelsegrupperna. Man kan välja jämförelsegrupp enligt mjölkningssätt (automatisk, stations- eller rörmjolkning) eller enligt besättningens storlek. Dessutom visas alla mjölkgårdars resultat som en jämförelsegrupp.

Informationen finns i skattebokföringen

I kostnadsbarometern matar man in de största kostnadsposterna från

SANNA NOKKA
ledande rådgivare, ProAgria
Keskusten Liitto
Översättare: Per-Erik Järn,
ekonomirådgivare

I KOSTNADSBAROMETERN KAN DU:

- Få en överskådlig bild av vart gårdens pengar tar vägen
- Jämföra kostnaderna med alla de mjölkgårdar som gjort beräkningar
- Jämföra din gårds kostnader med gårdar som har samma mjölkningssystem
- Jämföra dina kostnader med lika stora gårdar
- Hitta ställen att spara kostnader

Kostnadsbarometern är gratis åt mjölkgårdar i produktionsuppföljningen. För andra mjölkgårdar kostar den 20 €/år + moms 24 %.

Man kommer till programmet genom att logga in i MinGård (www.minunmaatilani.fi) och därefter klicka på €-symbolen i den övre menybalken.

100-tonnare

INGELA OCH OLAV WÄRNMAN I KÅLLBY, PEDERSÖRE fick sin första 100-tonnare i december 2019.

ALEXANDRA 100-9445228 A är född 30.9.2008. Far A. Pate AAA 42565, morfar K. Lens AAA 43942, mor Valken1. Alexandra har kalvat 9 ggr, varav 2 st är kokalvar.

Högsta medelavkastning hade hon de sjätte produktionsåret med 13640 kg (14250 kg ECM). I medeltal har hon mjölkat 10865 kg (11432 ECM), 474 kg fett och 385 kg protein.

Foto: Ingela Wärnman

**RÅD 2020
GARANTI!
ALTERNATIV!
FRAMTID!**

**VÄRDEFULLA RÅD 2020-
TJÄNSTER**

- Modernisering och konkurrenskraft
- Växtskydd
- Ekoproduktion
- Energi
- Miljö
- Produktionsdjur

**Vetenskap till
VETSKAP**

AKTUELLT!
Glödningsförlusten
förmånligt från oss!

Hortilab AB OY
Oy Hortilab Ab, Vasavägen 41, 64200 NÄRPES
© 06-347 4250 • hortilab@hortilab.fi • www.hortilab.fi

Mångsidiga Häggbloms!

Foto: Lisbeth Bäck/Kustmedia Ab

Det finns en speciell värme vid kaffebordet hos familjen Häggblom i Pensala. Tre generationer jordbrukare som hjälps åt med det som ska göras, som kan sin historia och som tror på framtiden. När det gäller gårdens utveckling rådgör de gärna med lantbrukssällskapets expertis.

– ÖSL är kunniga och bra att ha att göras med, säger Anneli Häggblom.

Familjen Häggblom har potatisodling, spannmålsodling och skogsbruk. Anneli och Kjell övertog jordbruket efter sina föräldrar 1990 och nu har de börjat fundera på att överlåta gården till nästa generation.

– Vi har också pratat om det med ÖSL så processen är i gång.

På gränsen

Vardagen hos Häggbloms i Pensala är potatis, spannmål och skogsbruk. Procentuellt är det potatis på en tredjedel av odlingsarealen och spannmål på resten. Det är eget potatispackeri, leveranser till butiker i nejden och i större partier till Jeppo Potatis Ab och Öström Potatis Ab, som de är kontraktso odlare åt. Det är spannmålsodling: korn, vete och havre. Det finns ett skogsbruk och på gården står en ny spannmålstork, för eget bruk och till andras tjänst då behovet finns. Det finns en verkstad som sonen Rasmus driver. Därtill flera stora potatislager och egnahemshus.

Kuriosa är att rakt igenom den här tomten går gränsen mellan Vörå och Nykarleby.

Fride är äldste. Han och hans Anna hade både höns och pålsdjur. Generationsväxlingen ägde rum 1990. Kjell övertog hemmanet. Han har också två systrar. Fru Anneli, som är uppvuxen fem kilometer norrut, fick vad hon önskade sig när hon träffade Kjell – en bonde. De har tre barn: Jeanette, Pernilla och Rasmus. Pernilla och Jeanette bor inte längre i hembyn men Rasmus och hans fästmö bor i en gammal bondgård i närheten. Till familjen hör också fyra barnbarn så man kan säga att det är fyra generationer som vet hur man förpackar potatis här.

Vad blir det för väder?

En ny odlingssäsong är här. De odlar ett halvduzin potatissorter och tycker om att förnya och experimentera. Den stora osäkerhetsfaktorn varje säsong är vädret.

– Så är det alltid för oss odlare. Olika sorters potatis gillar olika sorters väder.

– Vi har haft upp tio sorter också men det blir för ”råddot”, ler Anneli.

Häggbloms har odlingsavtal med Jeppo Potatis Ab och Öströms Potatis Ab. Ibland har också beställarna önskemål på potatissorter.

– Den sort vi har mest av nu är Melody, en allroundpotatis man kan lita på. Både när det gäller att tillreda och att odla. Melody tål både vått och torrt. Och den är god.

– Först ut i vår är Solist, en tidig sort som inte är ny på marknaden men ny för oss.

Vårar och höstar är bråttom-tider och då hjälps hela familjen åt plus några släktingar.

Ågoregleringen av odlingsmark i Österby, Oravais, som pågått i tolv år och som hade slutmötet nu i februari, är Kjell Häggblom nöjd med. De har bytts ihop så att de nu har större skiften för sin spannmålsodling.

I skogen arbetar alltså flera generationer tillsammans. Rasmus värmer huset med ved, flis behövs till spannmålstorken och en del säljs till Oravais Bioenergi.

Framåtanda i byn

– Folket är ”framåt” i Pensala. Så sägs det, att Pensalaborna vågar och vill satsa, säger Anneli.

Rasmus Häggblom är 22 år ung. Han har redan gått lantbruksföretagarutbildning vid Lannäslund, blivit verkstadsföretagare, har testodlat sockerbetor på tio hektar, förlovat sig och köpt en gammal bondgård nära hemmet + egen jordbruksmark. Han arbetar inom familjejordbruket, i familjens skog och på fritiden skördar han framgång bakom ratten i varmanstävlingar.

Fride berättar att stället som Rasmus köpt fanns i släkten tidigare också.

– Min farfars far ägde marken där gården, som Rasmus och hans sambo Sandra Nordling bor i nu, senare byggdes, säger Fride.

Österbottens Svenska Lantbrukssällskap har i långa tider haft bra fotfäste i Pensala. Byn har ett aktivt lantmannagille och för familjen Häggblom har det varit naturligt att rådgöra med, och använda sig av, ÖSL:s tjänster.

Redan 1990, vid den generationsväxlingen, var ÖSL till stor hjälp.

– Vi skötte bokföring av vår verksamhet som vi skickade in till ÖSL. Med deras hjälp fick vi statistik och årsvisa ekonomiska analyser, minns Fride.

– Under senare investeringsskeden har ÖSL varit med och gett råd,

– Det är av stor vikt att vi producerar livsmedel i Finland, tycker från vänster Fride, Anneli, Rasmus och Kjell. Alla med efternamnet Häggblom.

Egen potatis saluförs i nejdens butiker och till företag de har kontrakt med.

gjort upp ritningar, affärsplaner och kalkyler, fyller Kjell i.

– Vi har haft mest att göra med Jan-Erik Back men också Tor-Erik Asplund, Ulrika Wikman och nyligen var Anne Sigg och Christoffer Ingo hit. De är så kunniga och bra folk att ha att göras med, säger Anneli.

Råd 2020 bra!

Kjell nämner projektet Råd 2020 som han tycker att de fått ut mycket av.

Anneli fortsätter.

– Lantmannagillet ordnar med samköp av växtskyddsmedel och vid avhämtningen i början av juni brukar ÖSL ha information och en fältstig. Kjell är bra på frågesport och har ofta med sig vinster hem, berömmar hon.

Fride gör reklam för FM i höstplöjning som ska ordnas i Pensala i år och där kommer troligen familjen att vara med och talkoarbete.

Men nu är det vår. I slutet av april sätts de första potatisarna enligt planerna, såmaskinerna startar upp i maj och vi önskar Häggbloms och andra odlare en gynnsam säsong.

Pärmbilden. Entreprenören Kjell Engström och hans gäng gjorde en fotobok över spannmålstork-bygget till Häggbloms. Ett trevligt minne!

LISBETH BÄCK, Kustmedia Ab

Planera generationsväxlingen i god tid

Den första och allra viktigaste åtgärden inför en generationsväxling är planering i god tid. Inte bara ett år på förhand utan gärna några år. Beslutet behöver mogna fram och överlåtarna måste få vänja sig vid att sluta med lantbruket, samtidigt som övertagarna behöver klara av att ta över ansvaret för gården.

DET SOM TILL synes verkar vara ett klart fall kan vid närmare eftertanke kanske innehålla oklarheter och alla berörda parter behöver få komma med och säga sin åsikt för att känna delaktighet i det slutgiltiga beslutet.

Vad behöver man då diskutera inför en kommande generationsväxling och med vem?

ProAgrias rådgivare vill gärna att man tänker över följande inför en generationsväxlingsdiskussion:

- Om det finns flera än ett syskon, vem är intresserad av att ta över?
- Vilken tidpunkt är tänkt för generationsväxlingen?
- Vilken egendom ska ingå i generationsväxlingen?
- Vilket tillvägagångssätt är aktuellt?

Det är svårt att säga vilket sätt som är rätt för just er gård, eftersom alla gårdar och verksamheter är unika!

Fokus på den yngre generationen och den äldre generationens framtid

Gårdens fortsatta verksamhet behöver diskuteras utgående från den generation som står i beråd att ta över – hur ser gårdens lönsamhet ut, vad kan övertagaren betala för gården och hur ser finansieringen ut? Det vanligaste är att lönsamheten mäts i en affärsplan, som uppgörs av en ekonomirådgivare. Den äldre generationen behöver fundera på hur planerna ser ut inför framtiden – är det pensionen som hägrar, kanske partiell ålderspension? Hur ser ekonomin ut för den äldre generationen, finns det extra besparingar eller annat som inbringar inkomst? Den kanske viktigaste aspekten vid en överlåtelse är huruvida den äldre generationen kan tänka sig att faktiskt ge över bestämmanderätten till den yngre generationen.

Generationsväxlingskalkyler

ProAgrias ekonomirådgivare kan hjälpa till med riktgivande kalkyler inför en kommande generationsväxling, där vi räknar på gårdens gängse värde samt beskattningsvärdet. Gården kan överlätas som gåva i sin helhet eller genom ett köp av gåvokaraktär, beroende på om det finns kvarvarande skulder eller inte. Ett köp anses vara av gåvokaraktär ifall det vederlag som antecknats i köpbrevet utgör högst 75 % av egendomens gängse värde. Om köpesumman är under 50 % av gårdens gängse värde anses detta vara ett köp av gåvokaraktär med gåvoskatt. En

Ann-Christin, Mikael och barnbarnet Melvin har kaffepaus i arbetet. Ann-Christin tipsar om att det är möjligt att skriva gåvan så den blir mottagarens enskilda egendom.

köpesumma på minst 75 % av gängse värde betraktas som ett vanligt köp.

Beskattning vid generationsväxling

Köparen får yrka på paragraf 55 i lagen om skatt på arv och gåva vid en generationsväxling om övertagaren åtar sig att äga och odla marken i 5 år efter övertagandet (i praktiken 5 år efter att beskattningsbeslutet har kommit övertagaren tillhanda). Om odlingskravet uppfylls blir endast 40 % av beskattningsvärdet beskattat med gåvoskatt. Denna skattelättnad ska skriftligen yrkas på innan gåvobeskattningen fastställs, även om man bestämmer sig för att ta ett förhandsbesked från skattemyndigheten, vilket i vissa fall rekommenderas. Gåvoskattedeklarationen ska lämnas in inom tre månader från att man har emottagit gåvan, och lättnaden ska yrkas på både i det eventuella förhandsavgörandet samt i själva gåvoskattedeklarationen.

Den som säljer gården kan bli tvungen att betala skatt på överlåtelsevinst. Ifall säljaren har ägt gården över 10 år och den säljs till egna barn eller barnbarn, en syster, bror, halvsyster eller halvbror samt om säljaren har bedrivit jord- eller skogsbruk på gården, blir det ingen beskattning av eventuell vinst för överlåtelse av fast egendom.

Köparen betalar överlåtelseskatt för fastighetens lagfart. Överlåtelseskatten är 4 % på den eventuella köpesumman för den fasta egendomen. Lösöre och stödrättigheter beaktas inte. Köparen kan befrias från överlåtelseskatt i de fall hen beviljats räntestödslån för köp av fastighet, varvid NTM-centralen skriver ett utlåtande om befrielse från överlåtelseskatt på startstödsansökan.

Tips från familjen Löv

I oktober 2019 samlades familjen Löv kring köksbordet för ett generationsväxlingssamtal med ekonomirådgivare Anne Sigg och undertecknad. Nu är ett utkast till gåvobrev klart och familjen har på nytt tagit kontakt med ProAgria Lantbrukssällskapet för uppgörandet av en affärsplan för ansökan om startstöd till den yngre övertagande generationen. Ann-Christin Löv vill ge ett konkret tips vid utformningen av gåvobrevet: ”Man kan tänka på att det är möjligt att skriva gåvan så att den blir mottagarens enskilda egendom”, säger hon. Då det är fråga om en ren gåva kan gåvogivaren begränsa gåvotagarens makes/makas gifterätt genom att skriva över gården som mottagarens enskilda egendom.

Ekonomirådgivaren hjälper till

ProAgria Lantbrukssällskapet kan hjälpa till med generationsväxlingsrådgivning. Vi kan göra upp riktgivande kalkyler för gårdens gängse värde och beskattningsvärde för bestämmande av en eventuell köpesumma. Vi handhar uppgörandet av en affärsplan för att utreda gårdens lönsamhet och för att söka startstöd eller investeringsstöd till NTM-centralen. Med en bra planering och goda samarbetspartners blir generationsväxlingen genomförd på ett smidigt sätt!

MARIA MANNSTRÖM-AHLSKOG

Ekonomirådgivare • 050-3307508

Intervju med Karin Kainlauri

Nyvald enhetschef för landsbygdsenheten på Österbottens NTM-central

Berätta lite om dig själv.

Jag kom till huset 1997 som jurist, före det hade jag bl.a. auskulterat på tingsrätten. Senaste höst vikarierade jag både enhetschefen och delvis överdirektören och 1.2.2020 tillträdde jag som enhetschef. Karin är uppvuxen i Korsholm men bor numera i Vasa.

Vad gör en enhetschef?

Att leda och utveckla enheten hör till huvuduppgifterna. Målet är att utveckla landsbygden på vårt område. Jag har även ansvar för att alla arbetsuppgifter utförs, att beslut och stödutbetalningar för projekt och investeringar görs i tid. Med enheten i Karleby så uppgår antalet anställda till ca 50 personer som handhar både jordbruks-, småföretags- och projektärenden. Dessutom finns säsongsanställda sommartid.

Inom landsbygdsenheten finns fem huvudgrupper:

- Landsbygdens utveckling, företagsstöd och projekt
- Gårdsbrukens utveckling, investeringsstöd och startstöd för jordbrukare
- Betalningsgruppen, stödutbetalningar, Råd2020
- Livsmedelssäkerhetsgruppen, främjande av växthälsan
- Stöd- och övervakningsgruppen, granskar stödvillkor, arealer, djur och ger allmänna råd, handlägger miljöavtal och ekoförbindelser

Vem är chef för hela NTM-centralen i Österbotten?

Från årsskiftet har Timo Saari verkat som överdirektör. Han har hand om näringsidan, med andra ord landsbygdsenheten, och arbetslivs- och kompetensenheten. Österbottens NTM-central sköter alltså N:et (näring) i NTM-namnet medan Södra Österbottens NTM-central sköter Trafik och Miljöfrågor via sina enheter i Österbotten.

Vad är styrkan i Österbotten?

Företagsamheten! Här finns, växthus, pälsfarmer, småföretag förutom traditionella jordbruk. Man vill utveckla sin verksamhet, är bra att söka de stöd som myndigheterna erbjuder, man har framåtanda helt enkelt. Det kan bero på tradition, man har varit vana att ordna sina arbetsplatser själva men man har även vågat satsa på helt nya vägar.

Hur ser på rådgivningens roll i regionen?

Det är mycket viktigt att jordbrukarna, företagarna har någon att diskutera med, ett bollplank. Vi har ett mycket bra samarbete på många olika plan med Lantbrukssällskapet men även med det lokala producentförbundet. Vi är mycket glada att jordbrukarna har hittat Råd2020, där har

Lantbrukssällskapet en stor uppgift att hjälpa jordbrukarna med miljö- och ekonomifrågor.

Vad skulle du villå ändra på?

Jag önskar mig långsiktighet inom stödsystemet, att de som satsar och planerar investeringar inte skall behöva oroa sig för att stödregler plötsligt ändras. Jag tycker även att påföljderna för mänskliga misstag i stödsansökningarna kan vara orimligt höga. Ett felaktigt kryss i stödbblanketten kan ge stora ekonomiska svårigheter. En förhoppning är även att jordbrukarna, företagarna skall få skälig ersättning för de arbete och insatser som läggs in i verksamheten.

Vad anser du om klimatdebatten?

Vi på NTM-centralen vill lyfta fram det positiva som våra livsmedelsproducenter gör. Förutom att man via odlingen binder kol är det många som ingår olika miljöavtal. Man satsar på solpaneler, värmer växthus och torkar med förnyelsebar energi som flis.

Vilka är de största utmaningarna med nya EU-stödperioden?

I dagsläget är mycket öppet, starten för nya sjuårsperioden kommer att skjutas upp ett år och förhoppningsvis komma igång från 2022. Klimat- och miljöfrågor kommer att få stor betydelse i de olika stödatgårderna. Finansieringen är svår att uttala sig. Vi för alltid fram behoven i Österbotten i ministeriets beredning.

Till sist vill Karin Kainlauri lyfta fram att NTM-centralerna fyller 10 år detta år, händelsen uppmärksammas med bl.a. blogginlägg under året och seminarier för samarbetspartners.

TOR-ERIK ASPLUND

Sektoransvarig företagsledning
050-386 5922

Information om uppdatering av kostnadsfördelning för dikningssammanslutningar

Foto: Simon Nässlin

Uppdatering av en kostnadsfördelningslängd är oftast mycket tidskrävande med många graderingsvärden att hålla reda på. Kostnader som uppkommer för en dikningssammanslutning i samband med ett underhållsprojekt skall fördelas mellan sammanslutningens nyttotagare. För att kunna fördela kostnaderna bör kostnadsfördelningen vara uppdaterad.

GRUNDEN TILL KOSTNADSFÖRDELNINGEN är den uträknade torrläggningens nytta för var och ens markområde. Nyttan har beräknats i den uppgjorda dikningsförrättningen som har laga kraft. Dikningsförrättningar utfördes aktivt av staten fram till 2000-talet, uppskattningsvis finns det mellan 15 000 och 20 000 dikningssammanslutningar i Finland. Dikningssammanslutningen har enligt vattenlagen rättighet men även skyldighet att underhålla dikesfärorna enligt dikningsplanen som är uppgjord i förrättningen.

För att kunna uppdatera kostnadsfördelningen bör förrättningshandlingarna vara till hands. Ifall förrättningshandlingarna inte hittas kan man ännu kostnadsfritt beställa handlingarna från NTM-centralens arkiv. Om det inte har gjorts någon dikningsförrättning för dikesfäran och handlingar inte finns, bör markägare sinsemellan

Dikningsförrättningshandlingar bör vara till hands när ett underhållsprojekt påbörjas, handlingarna finns arkiverade i NTM-centralens arkiv.

komma överens om fårans underhåll och kostnadernas fördelning. Detta kallas avtalsdikning.

Lantbrukssällskapet hjälper till med att aktivera dikningssammanslutningar för att komma igång med underhållsprojekt. Ta kontakt men dräneringsplanerarna och ta

en diskussion om vad dikningssammanslutningen i ditt område är i behov av.

SIMON NÄSSLIN

Dräneringsplanerare
050-431 0734

Arbetsbeskrivning för uppdatering av kostnadsfördelning:

- Georeferering och digitering av förrättningskartor i dagens koordinatsystem
- Genomgång av alla fördelningsfigurer: arealer kontrolleras och markgradering uppdateras
- Om fastigheter har styckats delas figurerna enligt nya fastighetsgränser. En figur kan även delas p.g.a. markgraderingsförhållanden (halva figuren åker och andra halvan tomt)
- Torrläggningssgraderingen får ej ändras, den är fastställd i förrättningen och har laga kraft
- Uppdatering av ägarförhållanden, ägaruppgifterna kan beställas från Lantmäteriverkets fastighetsregister
- Nyttto-arealen för varje fördelningsfigur räknas ut med att multiplicera figurens areal, markgrad och torrläggningsgrad.
- För varje markägare beräknas den totala nyttto-arealen
- Sammanställning av uppdaterad fördelningslängd med alla markägare i alfabetisk ordning.
- Dikesfåror sammanställs
- Uppdaterade kartor skrivs ut på både flygbildsbotten och grundkartsbotten
- Presentation och godkännande av den uppdaterade kostnadsfördelningen på sammanslutningens stämma innan den kan tas i bruk
- Materialet arkiveras för framtida projekt

Täckdikning och rörläggningar på Lillby ägoreglering

På våren 2019 startade täckdikningen på Lillby ägoreglering och de sista skiften kommer att täckdikas våren 2020.

SAMMANLAGT TÄCKDIKAS 63 ha genom ägoregleringen. Dikningen av privata planer påbörjas i vår och uppgår till 50 ha. Sammanlagt kartlades 150 ha åkermark och av dessa planerades 113 ha. Antalet rörläggningsslopmmeter uppgick 1247 slopmeter. Vid täckdikningsplaneringen undersöktes jordarten och markstrukturen genom att gräva provgropar, ca en st. provgrop per 1-2 ha, vilket betyder att över 100 provgropar grävdes och marken analyserades.

Från provgroparna bestämmer man dikesavstånd och djupet på täckdikningsrören. Skiftens form, dikesbotten vid utlopp, stenar, berg, trummor, vattenledningar, elstolpar mättes in med GPS i Etrs-TM35, koordinatsystem.

Markytan mättes med automatmätning genom att köra med ATV och GPS. Allt mätdata är mätta i N2000 höjdsystem. Skiftena pålas före täckdikningen och höjdflaggor fästs på pålarna för att rören ska läggas på rätt ställe och djup. Över utpålningen skrivs ett utpålningsskema där djupet och lutningen på varje enskilt rör finns uträknat.

På alla skiften där marken inte lutar över 2% installerades reglerbrunnar. Reglerbrunnarna är obligatoriska på sura sulfatjordar och motverkar rostbildningen i marken. Regleringen inverkar också gynnsamt på vattenhushållningen. På de flesta sugdiken installerades spoluttag vilket underlättar underhållningen av rörsystemen.

MIKAEL BLOMQVIST

Dräneringsplanerare
050-379 5905

Entreprenör Tapio Salo gräver ner ett 200 mm rör med grävmaskin vid Stavmossen. Foto Mikael Blomqvist

Regleringsbrunnar inverkar gynnsamt på vattenhushållningen och motverkar rostbildning i rörsystemen. Foto Rainer Rosendahl

Spoluttag installeras med skyddsrör ca 50 cm under markytan. Foto Mikael Blomqvist

Rörläggningar av utfallsdiken

PÅ LIDARNA I Yttermark har tre markägare gått ihop och rörlagt en del av ett större utfallsdike. Markägarna tog kontakt med ProAgria lantbrukssällskapet, de fick en offert på planeringsarbetet som de godtog varvid planeringen kunde påbörjas.

I planeringsskedet reder vi ut alla faktorer som påverkar rörets dimension, lutning och höjdläge. För att förtydliga och ytterligare understryka planens betydelse gör vi längd- och tvärsärningar av utfallssträckan som ska rörläggas samt upp och nedströms så långt som det behövs. När markägarna får en färdig rörläggningsplan av ProAgria Lantbrukssällskapet kan man ansöka om grundtorrläggningssbidrag för att utföra rörläggningen. För att bidraget ska beviljas krävs det att samtliga faktorer som påverkar utfallsdikets funktion reds ut grundligt. Vilket samtidigt betyder att markägare får väldigt mycket för pengarna, pla-

nen betalar sig mångfalt då stödet beviljas och dessutom har den som utför arbetet klara direktiv för hur arbetet ska utföras.

Markägarna samarbetade med att anlägga rörläggningen och dess tillhörande granskningsbrunnar och anslutningar. Arbetsutpänningen utfördes av ProAgria Lant-

brukssällskapet och en gräventreprenör anlätades av två markägare, medan en markägare utförde arbetet med egen grävmaskin.

Nytan med rörläggning

Rörläggning av utfall sammanslår och förenhetligar åkerfigurer. Jord-

bruket effektiveras både tids och kostnadsmässigt. På platser där utfallsdiken har årligen återkommande rensningsbehov på grund av erosion eller andra orsaker kan rörläggning vara lösningen om den är kostnadsmässigt vettigt att utföra.

KOM IHÅG!

- Minst två markägare
- Rörläggningsplan med dimensioneringsberäkningar, kostnadsberäkning, längd- och tvärsärningar
- Grundtorrläggningssbidrag 40 % enligt redovisade kostnader
- Upp till 400 mm diameter, med goda skäl större
- Utförs inom 3 år
- Bidraget lyfts mot bokförda kvittenser och arbetsdagbok

MARCUS GJÄLS

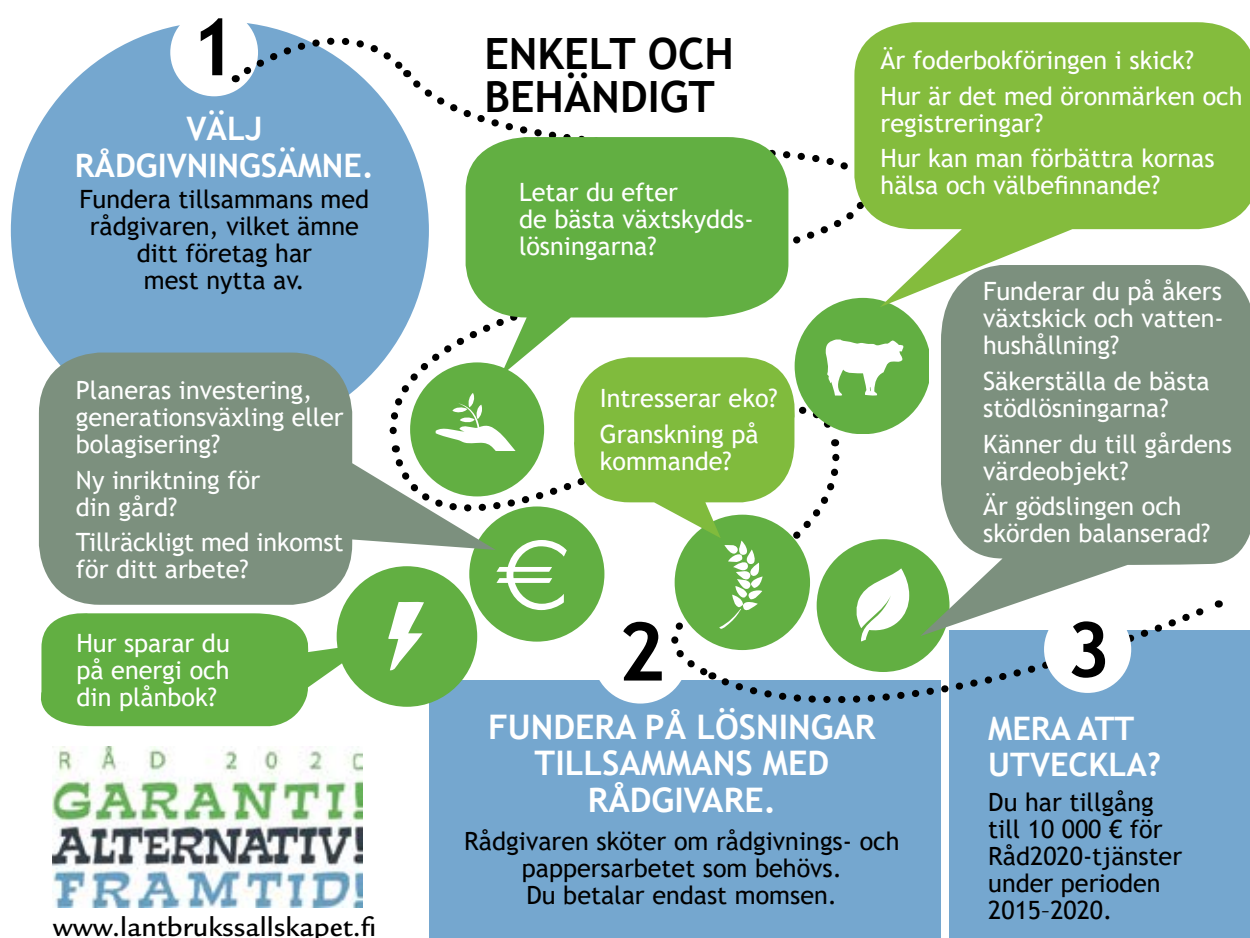
Dräneringsplanerare
050-344 6522

**RÅDGIVNING
GENOMFÖRS
PÅ DIN GÅRD,
UTE PÅ ÅKRAR
ELLER HELT DIGITALT!**

**TA KONTAKT SÅ
SKAPAR VI DE BÄSTA
LÖSNINGAR JUST FÖR
DINA BEHOV!**

044 420 9000

Mineralkampanj

Mineralerbjudande!

Köp 2 pallar mineraler eller vitaminer och du får 200 kg gratis eller en Blåkläder kvalitets Softshell jacka på köpet! Pallarna levereras fraktfritt! Alternativt en pall/100 kg gratis och frakten 40 € (moms 0 %).

Erbjudandet ikraft 1.3 – 31.5.2020.

Nu kvalitets **BLÅKLÄDER** Softshell jacka på köpet!

Toppen APE-erbjudande!

Köp 3 storsäckar Polar APE-mineraler och du får en Blåkläder Softshell jacka på köpet

Erbjudandet ikraft 1.3 – 31.5.2020. Frakt enligt tabell, kolla med din försäljare.

Läs mera på vår nya hemsida: www.feedex.fi eller kontakta våra försäljare.

Johnny Heikkilä
tel. 050-407 3811

Sixten Passell
tel. 040-832 0458

Nya ekoförbindelser görs och tilläggsarealer tas med 2020

Det är möjligt att göra en ny ekoförbindelse 2020, både för växt och djur. Det är också möjligt att foga tilläggsareal till sin befintliga ekoförbindelse. Arealer som överförs från en annan ekoförbindelse inkluderas automatiskt i den egna ekoförbindelsen.

Gamla ekoförbindelser

Ekoförbindelser från 2015 löper ut i april 2020. I samband med huvudstödsansökan kan man ansöka om förlängning med 1 år.

Ekodjurgårdar kan också förlänga sin förbindelse om ekodjurproduktion om man sista förbindelseåret producerar ekologiska husdjursprodukter eller levande ekodjur till försäljning. Försäljningsverifikationen skall vara daterade inom förbindelseperioden, dvs. senast 30.4.2020.

Kvitton sänds in senast 15.6. De torde kunna sändas in via Vipu.

Det är också möjligt att byta typ av förbindelse, dvs. byta från växtproduktion till en husdjursförbindelse eller vice versa. Ansökan görs på blankett 215 och sänds till NTM-centralen. Om man byter till en ekohusdjursförbindelse måste djuren anmälas till ekoövervakning senast 30.4. 2020

Avsalugrödor 2020

Kravet på avsalugrödor gäller alla växtodlingsgårdar samt alla djurgårdar, som har växtodlingen i ekomen djuren konventionella. Gården berörs av kravet fastän den förbindelse som gården ingick 2015 skulle ha ersatts med en ny förbindelse på grund av tilläggsareal.

Kravet på avsalugrödor är inte nytt, utan det ingår i villkoren för ekoförbindelsen. I årets stödansökan granskas att kravet på avsalugrödor uppfylls. Kravet gäller också hästgårdar.

EKOSKIFTEN på ägoregleringsområden 2020

Det är en del att tänka på när man som konventionell odlare tar emot ett ekoskifte i samband med ett ägoregleringsprojekt.

- Ekoskiftet skall odlas med ekologiska principer fram till 30.4.2021, om de finns i en ekoförbindelse 2020.
- Om en konventionell odlare som blir ägare/arrendator av ett ekoskifte maj 2021 men får tillgång till det 1.10.2020, så går det t.ex. **inte att spruta med glyfosat hösten 2020** pga av regeln ovan.

För ekoproducenten som tar emot konventionella skiften finns det också en del att beakta.

- Ibland måste omläggningen av nya skapade skiften göras på jordbruksskiftesnivå ifall det inte är möjligt att bibehålla gamla basskiftessignum.
- En växtföljdsplan görs för alla nya skiften – bra att undvika parallellodling
- Beakta kravet på 30 % avsalugrödor gäller hela ekoförbindelsearealen
- Nya ekoförordningen som träder i kraft 1.1.2021 påverkar grödalet på oml-1 och oml-2 skiften. De nationella reglerna blir klara hösten 2020.
- Senaste år var det inte möjligt att foga tilläggsareal till sin ekoförbindelse MEN på ägoregleringsområden var det MÖJLIGT att foga motsvarande areal till ekoförbindelsen som man förlorat och max en 5 ha ökning av ekoförbindelsearealen man hade året innan. Förhoppningsvis fortsätter förfarandet kommande år.

På Livsmedelsverkets hemsida (www.livsmedelsverket.fi) berättas om tre sätt att uppfylla kravet på avsalugrödor för husdjursgårdar:

- Så kallade avsalugrödor anmäls för minst 30 % av förbindelsearealen år 2020.
- Det djurslag som har utfodrats med merparten av gårdens skördar anmäls till ekologisk produktion.
- Kravet på avsalugrödor kan ersättas med samarbete kring foderproduktion med en gård som ingått förbindelse om ekologisk husdjursproduktion, om djurantalet har minskat eller arealen ökat så att minst hälften av skördarna kan levereras till den samarbetande gården.

Ekoväxtodlingsgårdar uppfyller kravet genom:

- Att avsalugrödor anmäls för minst 30 % av förbindelsearealen år 2020.
- Att ha ett skriftligt samarbetsavtal med en ekodjurgård, som tar hand om skörden.

Tilläggsareal

Nya åkerarealer kan fogas till förbindelser om ekologisk produktion. Som tidigare krav skall åkern vara ersättningsberättigande. Ansökan om tilläggsarealen görs på blankett 215 och sänds till NTM-centralen senast 15.6.2020. Kom ihåg att foga med fjolårets tilläggsareal till ansökan. Om tilläggsarealen är mer

än 5 ha ansöker man om en ny förbindelse.

Arealer som överförs från en annan ekoförbindelse inkluderas automatiskt i den egna ekoförbindelsen.

Nya ekoförbindelser görs 2020

Nya förbindelser om ekologisk växtodlingen och husdjursproduktion kan sökas våren 2020. Ansökan görs på blankett 215 och sänds med bilagor till Österbottens NTM-centralen senast 15.6.2020.

Obs! Man ansluter sig till ekokontrollsystemet senast 30.4.2020. Ansökan med bilagor sänds till Österbottens NTM-central. På Livsmedelsverket, www.livsmedelsverket.fi finns mer detaljinformation om vad som krävs vid ansökan till ekokontrollen och ansökan om ekoförbindelsen.

På Lantbrukssällskapet, www.lantbrukssallskapet.fi och i Lantbrukskalendern 2020 finns också info att få.

DRA NYTTA AV RÅD 2020 EKOVÄXT OCH -DJUR

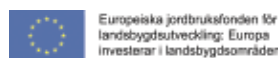
Vi hjälper dig gärna vidare i dina funderingar kring ekologisk odling och husdjursproduktion. Vi är gärna en diskussionspart och stöd i processen att lägga om till eko. Ta kontakt!

ULRIKA WIKMAN, tfn. 050-5852305 - Råd ekoväxt

JONAS LÖFQVIST, tfn. 050-375 4328 – Råd ekoväxt

ANDERS SALO, tfn. 050-436 5847 – Råd ekoväxt och -djur

JENNY TREIER, tfn. 050-576 5517

ULRIKA WIKMAN

Ekorådgivare
050-5852 305

Jordbruk

- en lösning på miljöproblemen del 1

I motsats till vad vi kanske tror i den offentliga debatten är jordbruk lösningen på miljöproblemen, inte orsaken till dessa.

DEN SENASTE TIDEN har varit en tid av motsägelser för det finska jordbruket. Å andra sidan har vi varit föremål för ständig kritik gällande miljöfrågor. Nu har COVID-19 viruset slagit till och plötsligt har miljöhänsynen vänt sig till - där vi får ren mat! Som jordbrukare kan vi lyckligtvis ge en lösning på båda dessa problem! Och lösningens namn är ren inhemsk mat och en ren livsmedelskedja.

Skötseln av åkern har betydelse!

Kort sagt, en åkers miljöstatus bestäms av hur vi hanterar den - inte så mycket var åkern ligger. Tyvärr har allmänheten ansett att åkrar är ett stort miljöproblem. Lyckligtvis är detta inte fallet, men som jordbrukare måste vi också titta på våra egna handlingar och vid behov göra korrigeringar. Under 2019 har vi skannat eller uppmätt fälttillståndet i västra Finland på cirka 140 olika åkrar. Följande exempel är baserade på dessa mätningar.

Exempel 1. Mull- eller torvjord

Dessa jordar är vanligtvis mycket odlingssäkra eftersom växterna har gott om användbart vatten. Till exempel ger den höga mullhalten ett lägre optimalt pH-värde, vilket är bra. Rotdjupet är vanligtvis stort och avkastningsnivån är hög, särskilt om vi odlar gräs. Problemet kan vara en stor minskning av mullhalten, om odling av jorden innebär en hel del jordbearbetning och samtidigt kraftig gödsling på ett sätt som specifikt ger näringsämnen i löslig form (kemiska gödselmedel och flytgödsel). Därför bör växtföljdens huvudfokus på dessa jordar vara långvariga vallar och direktsådd. Då de här jordarna hanteras korrekt är de verkligen inte "klimatbovar", det vill säga de släpper ut koldioxid i atmosfären. Skörde-tekniken behöver anpassas efter hur en riklig halvmängd fördröjer jordens uppvärmning på våren - det vill säga skörda spannmålen med en hög stubb.

Mull- eller torvjord

På Norra Österbottens mulljordar är havrens rotdjup över 1 meter och mullhalten ca 20 %. Jordens vattenförråd räcker till även torra år.

Exempel 2: Grov mineraljord med låg mullhalt

Denna typ av jord finns i hela Finland, men särskilt längs med hela västkusten. Dessa jordar har en naturligt låg mullhalt och den intensiva odling som är typisk för dessa områden håller mullhalten låg. Annars odlingssäker jord, men den låga mullhalten innebär både packnings- och erosionsrisker.

Lätt jorderosion

Grov "sand" (mf GMo) är utsatt för erosion om ytstrukturen har små problem.

Exempel 3. Lerjord med god mullhalt

De flesta av våra lerjordar har högre mullhalt än vad man vanligtvis tror. Och till skillnad från tron har nivån på mullhalten inte sjunkit utan förblivit stabil eller gått uppåt! Problemet

med dessa typiska lerjordar i södra och sydvästra Finland är känsligheten för packning. Detta beror delvis på det naturligt höga innehållet av Mg, som starkt bibehåller fukt. Ytans torrhet på våren gör att du tycker att fältet är torrare än det är. Därför tenderar odlingsarbetet att packa dessa fält på ett känsligt sätt. Återigen skulle vall och direktsådd fungera bra även på dessa fält. Kraftiga sprickor i alven kan innebära problem. Ifall jorden blir alltför torr kommer sprickorna att möjliggöra så kallad dräneringserosion när nästa regn kommer. Det vill säga fasta ämnen eroderar genom dräneringen. Tyvärr syns detta fenomen tydligt i proven som tas i dräneringsbrunnar. Å andra sidan avlägsnas inte partiklar via yterrosion från jämna fält med lerjord. Risken minimeras om man har växttäck, det vill säga höstsådd, direktsådd eller vall.

Södra Finlands lerjordar

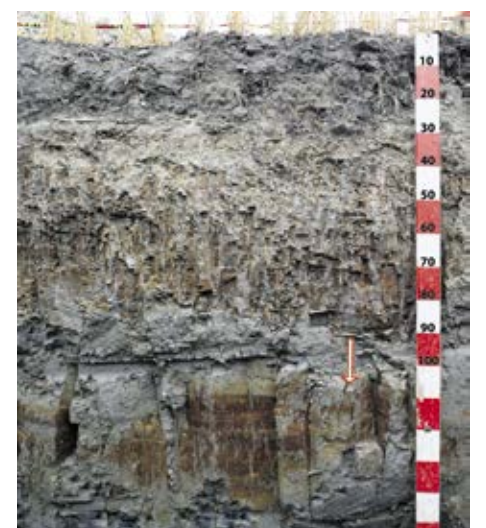
"De styvaste lerjordarna i södra Finland är benägna att spricka, men å andra sidan är de mycket bärande när de är torra."

EXEMPEL 4: Grynlera med hög mullhalt

Denna typ av mark ligger i låglänta områden längs kusten. I dessa fall har man kanske bekymrat sig i onödan för surt dräneringsvatten,

eftersom dessa jordar är utmärkta både för odling och gällande miljöprestanda! Även när det gäller surhet är det bara nydikning som är en utmaning - relativt snabbt normaliserar surhetsproblemet (i dräneringsvattnet). Den stora fördelen med grynlera är att den inte spricker och denna funktion förhindrar partikelbelastning via dräneringen. Den höga mullhalten nära markytan förbättrar markens miljöstatus.

Markprofil - Grynlera

Grynlera spricker inte som styva leror. Dessutom är de kapillära och deras dränering fungerar bra. Pilen visar rotdjupet. Bilden är från Söderfjärden, söder om Vasa.

JUSSI KNAAPI, Agronom Storkyro

VI SOM JOBBAR HÄR ✿ Artikelserie om oss bakom våra tjänster, del 6

Text:
Meira-Pia LohiluomaVäxtodlingsexpert
som har koll på
odlingsplaner!

Jonas Löfgvist, växtodlingsexpert i norra svenska Österbotten.

JONAS ÄR EN erfaren växtodlingsrådgivare som arbetar med odlingsplanering, stödansökningar och med en hel del Råd 2020 rådgivningsuppdrag. Jonas uppskattar högt växelverkan både med sina rådgivare kollegor och med kunderna, och det är säkert just därför han är mycket uppskattad rådgivare av våra kunder!

JONAS STYRKA ÄR hans mångsidiga kunskaper både inom vanlig växtodling och växtodling på husdjursgårdar. Hans ambitioner är att kontinuerligt bli en bättre rådgivare.

JONAS TIPS TILL KUNDEN:

Pröva allt och behåll det goda!

PERSONALNYHETER

TRADENOM (YH)
CHRISTOFFER INGO
har anställts som ekonomirådgivare till Lantbrukssällskapet. Christoffer har sitt kontor i Vasa och har hela Österbottens som sitt arbetsfält.

Stortrivs med
dränerings- och
rörlägningsjobb!

Marcus Gjäl, Lantbrukssällskapets dräneringsplanerare i Södra Österbotten

MARCUS ARBETSUPPGIFTER BESTÅR av täckdiknings- och rörlägningsplanering, och allt vad det sedan kräver ute på fältet. Marcus uppskattar högt att han får vara en del av förverkligandet av kundernas drömprojekt, stora eller små - alla är lika intressanta tycker Marcus. Han ger gärna svar på kundernas frågor och uppfyller deras önskemål inom dränering och rörläggning.

STÖRSTA MOTIVATIONEN i sitt arbete beskriver Marcus enligt följande; Nöjda, återkommande kunder och givetvis att träffa nya människor, och att få ta itu med krävande planeringsjobb!

MARCUS TIPS ÅT ODLARE:

För att producera en hög skörd av god kvalitet bör man dika, kalka och gödsla, i den ordningsföljden

Stort intresse för
och kunskap om
jordbrukets ekonomi!

Per-Erik Järn, ekonomirådgivare i norra svenska Österbotten

PER-ERIKS ARBETSUPPGIFTER BESTÅR av ekonomirådgivning. Det innebär bland annat affärsplaner för investeringar, ekonomiska beräkningar inom Råd2020-systemet samt skattebokföring och -planering. Uppdrag inom lantbrukarnas fortbildning är även återkommande för Per-Erik; med föreläsningar, handledaruppgifter och yrkesprovsbedömningar.

Per-Erik anser att det bästa med hans arbete är att han får jobba med ekonomi och lantbruk, två ämnen han brinner för! Sedan barnsben har Per-Erik varit intresserad av jordbruk och han tycker det är roligt att kunna utnyttja intresset i arbetet.

DET SOM MOTIVERAR Per-Erik mest i sitt arbete är känslan han får när han hjälpt en kund med hjälp av sin expertkunskap.

PER-ERIKS TIPS TILL KUNDEN:

utnyttja rådgivarnas spetskunskap inom sina respektive områden. Rådgivaren är ditt bollplank och din hjälp mot "gårdsblindhet".

Inför generationsväxling

STUDERA TILL LANDSBYGDSFÖRETAGARE!

Kompetensområdet för lantbruk

Landsbygdsföretagarutbildning, med inriktning på driftsledning av ett jordbruk, är speciellt lämplig för dig som står inför en generationsväxling. Även för dig som vill söka nya vägar för det jordbruksföretag du redan sköter. Vi erbjuder kunskaper att bygga vidare på.

Start i september 2020 i Vasa.

**Kontinuerlig ansökan /
Vasa senast 31.5.2020**

Info: Roger Frants, 044 750 32 55

www.yrkesakademin.fi/utbildning

YÅ!
Yrkesakademin
i Österbotten

f YÅ! Yrkesakademin i Österbotten
@ ya_osterbotten

KÖTT FRÅN
ÖSTERBOTTEN

ÖK:s köttproducenter arbetar varje dag för en trygg, inhemsk och hållbar köttproduktion av hög kvalitet – en ren investering för framtiden.

www.osterbottenskott.fi

Hållbarhetsveckan

ger synlighet åt hållbara aktörer i Österbotten

Finlands svenska 4H och Yrkesakademien i Österbotten har inlett ett projektsamarbete där goda exempel på hållbarhetsarbete i Österbotten lyfts fram.

DEN FÖRSTA HÅLLBARHETSVECKAN arrangeras 21-27.9.2020, och tanken är att det utvecklas till ett årligen återkommande evenemang. Under veckan har företag, föreningar, kommuner och övriga intresserade aktörer möjlighet att delta med aktiviteter kring hållbarhet. Bland annat är olika seminarier, torgtillställningar och skördemarknader under planering.

Projektets mål är att synliggöra och stärka aktörer som satsar hållbart och att ge möjlighet för aktörerna till nätverkande. Projektet lyfter och synliggör temat hållbarhet för en bredare allmänhet i Österbotten och uppmuntrar fler aktörer att påbörja sitt hållbarhetsarbete.

Projektet finansieras med medel ur Europeiska jordbruksfonden via Aktion Österbotten samt med bidrag från Svenska kulturfonden, Ossian och Betsy Schaumans Österbottniska jordbruksfond och Svenska Österbottens kulturfond, med medel från syskonen Hintz fond.

NORA BACKLUND

Projektleddare på Finlands svenska 4H

Hållbarhetsveckan
ÖSTERBOTTEN

Finlands svenska 4H:s tre teman för året är skogen, hållbarhet och aktivt medborgarskap. I bild Nora Backlund och Harriet Sundholm.

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Svenska kulturfonden

Koll på dina arrenden?

Enligt Naturresursinstitutet Lukes färskaste statistik om arrenden i Finland betalas det i medeltal 256 euro/ha i åkerarrende i Österbotten år 2018. En minskning på nästan 60 euro från toppnoteringen 2016 då medelpri-set i Österbotten låg på 314 euro/ha.

SAMTIDIGT VET VI alla att det på många håll i Österbotten betalas mycket mer än 256 euro/ha för åkermark, och frågan som många både arrendegivare och tagare ställer sig är var gränsen går?

Något entydigt svar finns det förstås inte, eftersom gårdarna och verksamheten varierar. Men eftersom Lukes statistik talar om medelpri-set i Österbotten ville jag också göra en beräkning på något som kunde vara medelgård i Österbotten. I exempelkalkylen har jag använt en konventionell spannmålsgård med 30 ha egen åker och 30 ha arrende. I exemplet odlas vete (5,5 ton/ha) och foderkorn (5 ton/ha).

De rörliga kostnaderna och inkomsterna från skörd och stöd är tagna direkt ur 2020 års lantbruksskalender. TB 1, intäkter – rörliga kostnader visar ännu positivt.

För detta exempellantbruk är arbetstiden 8 timmar/ha a 14 euro/h. TB 2 blir således 402,20 euro/ha.

TB 3 som beaktar gårdens maskinpark och byggnader som i exemplet också är beräknade enligt medelmaskinparken på ett österbottniskt jordbruk gör tyvärr siffrorna dystra. I exempelfallet är de fasta kostnaderna 394 euro/ha enligt en kalkyl som beaktar att maskinparken ständigt hålls på denna nivå, dvs återinvesteringar

EXEMPEL PÅ ETT MEDELLANTBRUK I ÖSTERBOTTEN TB 1, 2 OCH 3 PÅ 60 HA ODLING MED 30 HA ARRENDE

Eget Arrende Sml	Odlad åkerareal		Värde/ha							
	30,00 ha	30,00 ha	7 110,00 €	256,00 €						
	60 ha									
	Nuvärde	Bruktids	Restvärde	Ränta	Försäkring	Underhåll	Kost./ha			
Maskin										
Traktorer	43 145,00 €	10	40 %	2,75 %	0,27 %	3,00 %	81			
Traktorer	14 566,00 €	10	50 %	2,75 %	0,27 %	3,00 %	25			
Tröska	50 726,00 €	10	50 %	2,75 %	0,27 %	3,00 %	87			
Plog	7 097,00 €	10	70 %	2,75 %	0,27 %	3,00 %	10			
Harv	3 790,00 €	10	60 %	2,75 %	0,27 %	3,00 %	6			
Såmaskin	18 468,00 €	10	50 %	2,75 %	0,27 %	3,00 %	32			
Spruta	12 900,00 €	10	60 %	2,75 %	0,27 %	3,00 %	20			
Vagnar	16 400,00 €	15	60 %	2,75 %	0,27 %	3,00 %	22			
Torkmaskineri	26 532,00 €	20	40 %	2,75 %	0,27 %	3,00 %	36			
Övrigt	7 000,00 €	10	80 %	2,75 %	0,27 %	3,00 %	9			
Övrigt		15	30 %	2,75 %	0,27 %	3,00 %	0			
							329			
Byggnader										
Torkbyggnad		30	20 %	2,75 %	0,30 %	1,20 %	0			
Maskinhall	42 228,00 €	30	30 %	2,75 %	0,30 %	1,20 %	40			
Förråd		30	60 %	2,75 %	0,27 %	3,00 %	0			
Silos	20 000,00 €	30	20 %	2,75 %	0,27 %	3,00 %	25			
Övrigt	- €	30	10 %	2,75 %	0,27 %	3,00 %	0			
							65			
Total fast kostnad för maskiner och byggnader							394			

Gårdens egna åkrar		
Räknat skuldfritt och utan räntekrav på åkrarna		
	Vete	Foderkorn
Areal	15	15
stöd/ha	469,50 €	469,50 €
stöd tillägg	- €	- €
tot stöd/år	7 042,50 €	7 042,50 €
Inkomst skörd	12 787,50 €	10 875,00 €
Rör utgift	7 092,00 €	6 364,50 €
TB 1	12 738,00 €	11 553,00 €
Arbetskostander	1 680,00 €	1 680,00 €
TB 2	11 058,00 €	9 873,00 €
Fasta kostnader	5 904,44 €	5 904,44 €
TB 3	5 153,56 €	3 968,56 €

Gårdens arrenderade åkrar			
Arrende avtal, 5 år tre år korn två år vete			
	1 ha	30,00 ha	150 ha
stöd/ha	469,50 €	14 085,00 €	70 425,00 €
stöd tillägg	- €	- €	- €
tot stöd/år	469,50 €	14 085,00 €	70 425,00 €
Inkomst skörd	725,00 €	21 750,00 €	116 400,00 €
Rör utgift	424,30 €	12 729,00 €	66 555,00 €
Arrende	256,00 €	7 680,00 €	38 400,00 €
TB 1	514,20 €	15 426,00 €	81 870,00 €
Arbetskostander	112,00 €	3 360,00 €	16 800,00 €
TB 2	402,20 €	12 066,00 €	65 070,00 €
Fasta kostnader	393,63 €	11 808,88 €	59 044,40 €
TB 3	8,57 €	257,12 €	6 025,60 €

Jordbrukarens vinst utan arbetskostnader på 5 år	85 236,19 €
Jordbrukarens vinst efter arbetskostnader på 5 år	51 636,19 €
Jordbrukarens vinst/år utan arbetskostnader	17 047,24 €
Jordbrukarens vinst/år inkl arbetskostnader	10 327,24 €

Totala vinsten för jordbruket per år med 60 ha odling vara 30 ha är egen åker och 30 ha arrende. Utan skatter och räntekrav på de egna

inkluderade. Efter att de fasta kostnaderna har dragits bort kvarstår endast 8,57 euro/ha för jordbrukaren.

Det femåriga arrendets vinst med denna växtföljd och med det Österbottniska medelarrendet på med den österbottniska medelmaskinparken blir således 6 025,60 euro. Nåväl, det är ju en södernresa för två vartannat år.

Bönder är generellt ivriga på att placera pengar i metall. Ett test med denna exempelgård där trösken och torken delas jämt med någon annan halverar dess kostnader/ha. Då visar plötsligt TB 3, 70 euro/ha och 6 025 euro vinst på 5 år blir ca 15 000 euro. Testar man en variant där hela arrendet avslutas och endast den egna åkerarealen odlas blir slutresultaten sämre. För det är fortfarande samma maskinpark som ska upprätthållas och kostnaderna fördelas på färre hektar.

Vi vet mycket lite om kommande stödperiod, men vad vi vet är att den totala finansieringen för lantbruksstöden kommer minska, med det också stöden. Då är det tydligt att medelgård i Österbotten, som betalar medelarrendet för åkermarken och som kör med medelmaskinparken behöver se över totalekonomin. Lösningarna kan vara många, går det att etablera maskinsamarbeten? Borde växtföljden ses över? Går produktionen att öka? Eller finns det någon annan lösning för ökad lönsamhet? Säkert är att då TB 3 visar 8,57 euro/ha på arrendeåker som kostar 256 euro/ha har lönsamheten försvunnit. Lantbrukssällskapet finns till din hjälp och vi kan hjälpa dej med just din gårds strategi.

CHRISTOFFER INGO

Ekonomirådgivare
040 545 5472

Österbottens Svenska Lantbrukssällskap r.f.

PRO
Agria

Kontakt

Kansli: Handelsplanaden 16 D, 65100 VASA
Tel. 010 839 2200

e-post: fornamn.efternamn@proagria.fi
www.lantbrukssallskapet.fi

Bennäs kontor: Mjolvägen 2, 68910 BENNÄS

Närpes kontor: Vasavägen 41, 64200 NÄRPES

Observera att kontoren inte är bemannade hela tiden!

Hitta oss på
Facebook!

Administration

Meira-Pia Lohiluoma
Direktör
mobil 050-568 5515

Ann-Louise Söderlund
Ekonom
mobil 050-330 2419

Carina Ahlén
Kanslist
010 839 2200

Ann-Sofi Backgren
Specialsakkunnig, IDNET-
Svenskfinland som brobyggare
och pilotområde
mobil 050-5222642

Kenneth Sundman
Svensk Byaservice
mobil 050-3604452

Harriet Sundholm
FS4H/Svenska Österbottens
4H-distrikt. Utbildnings- och
utvecklingsansvarig
mobil 040 771 3134

Ekonomi & miljö

Tor-Erik Asplund
Kundservicechef
mobil 050-386 5922

Per-Erik Järn
Ekonomirådgivare
mobil 050-592 0985

Maria Mannström-Ahlskog
Ekonomirådgivare
mobil 050-3307508

Anne Sigg
Ekonomirådgivare
Moderskapsledig

Anna Högbäck
Bokföring
050-4087012

Mikael Blomqvist
Dräneringsplanerare
mobil 050-379 5905

Simon Nässlin
Dräneringsplanerare
mobil 050-431 0734

Marcus Gjäl
Dräneringsplanerare
mobil 050-344 6522

Lilian Kanckos
Bokföring
044 989 8041

Johan Kortell
Bokföring
044 989 8042

Christoffer Ingo
Ekonomirådgivare
040 545 5472

Ekonomi

Till ditt förfogande finns sakkunniga inom ekonomisk planering och uppföljning. Vi har ett specialkunnande inom jord- och skogsbrukets generationsväxling. Vi står till förfogande med individuella tjänster, med vilka du kan utveckla ditt företag och kunnande.

Fredrik Ek
Bioenergirådgivare SLF
mobil 040-754 7182
fredrik.ek@slf.fi

Miljö

Till ditt förfogande finns vi sakkunniga inom dränering och miljö. Vi erbjuder högklassiga tjänster inom dränering och torrläggning, miljöplanering samt mätning. Vi står till förfogande med individuella tjänster, med vilka du kan utveckla ditt företag och kunnande.

Husdjursrådgivning

Jessika Eklund
Mjölkgårdsrådgivare,
Huippusaaja

Ingeborg Nordberg
Mjölkgårdsrådgivare
mobil 050-527 4189

Tanja Gammelgård
Mjölkgårdsrådgivare
mobil 050-412 2168

Magnus Blässar
Mjölkgårdsrådgivare
mobil 050-432 3970

Jenny Treier
Mjölkgårdsrådgivare
mobil 050-576 5517

Milla Alanco-Ollqvist
Fårrådgivare
mobil 040-706 0558

Husdjursrådgivning

Till ditt förfogande finns sakkunniga inom mjölkproduktion och köttöt-uppfödning. Vi står till förfogande med individuella tjänster, med vilka du kan utveckla ditt företag och kunnande. Den ekologiska rådgivningen erbjuder också motsvarande tjänster. Analysering, uppföljning och planering av produktio-nen till gårdens och djurens nytta!

Växtodling, trädgårds- och ekologisk produktion

Jan-Erik Back
Kundservicechef
mobil 050-441 7511

Jonas Löfqvist
Växtodlingsrådgivare
mobil 050-375 4328

Rickard Rex
Växtodlingsrådgivare
mobil 040-515 0285

Stefan Nordman
Potatisrådgivare
Kristinestad
mobil 0400-266 682

Ulrika Wikman
Ekoväxtodlingsrådgivare
mobil 050-585 2305

Magnus Långskog
Växtodlingsrådgivare
mobil 050-551 1693

Kaisa Haga
Trädgårdsrådgivning
mobil 050-911 5920

Margareta Slotte
Växtodlingsrådgivare,
vallrådgivning
mobil 050-412 7627

Mari Lönnqvist
moderskapsledig

Anders Salo
Växtodlingsrådgivare
mobil 050-4365847

Kjell Nyström
Växtodlingsrådgivare
mobil 050-4652820

Nora Backlund
Projektledare Spektrum

Växtodling, trädgårds- och ekologisk produktion

Till ditt förfogande finns sakkunniga inom spannmål- och vallodling samt specialväxtodling såsom potatis och kummin. Vi står till förfogande med individuella tjänster, med vilka du kan utveckla ditt företag och kunnande. Den ekologiska odlingsrådgivningen erbjuder också motsvarande tjänster.